Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання

Кваліфікаційна робота
магістра
на тему:
«Адаптація тексту як прийом мовного посередництва (на прикладі роману Вінстона Грума «Forrest Gump», однойменного фільму та їх перекладу українською мовою)»

Виконала: студентка 2 курсу,
другого (магістерського) рівня, групи ЗМА-21
спеціальності: 035 Філологія
спеціалізації: 035.041 германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
Мартинюк В. О.

Керівник: к. пед. н. П'янковська І. В.

Рецензент_____
(прізвище та ініціали)

Роботу розглянуто і допущено до захисту
на засіданні кафедри англійської філології
протокол №___ від "__" _____ 2023 р.
Зав. кафедри_____ Анатолій ХУДОЛІЙ

Острог – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП 4
РОЗДІЛ 1. АДАПТАЦІЯ ЯК ПРИЙОМ МОВНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В ТЕОРІЇ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА 6
1.1. Стратегії та тактики перекладу художніх текстів 6
1.2. Проблема визначення поняття «адаптація» 10
1.3. Адаптація VS Переклад. Адаптація як засіб досягнення комунікативної мети 14
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ 23
2.1. Специфіка роботи з текстом оригіналу під час процесу дублювання 23
2.2. Технічна складова роботи з субтитрами під час перекладу кінофільмів . 28
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ ВІНСТОНА ГРУМА «FORREST GUMP» ТА ОДНОЙМЕННОГО ФІЛЬМУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ 34
3.1. Способи та прийоми відтворення тропів та стилістичних фігур в українському перекладі книги 34
3.2. Лексичні та граматичні трансформації у субтитрах до фільму 49
2.3. Порівняльний аналіз адекватності та еквівалентності перекладу від різних студій дубляжу (український дубляж, «Інтер», «ICTV») 62
ВИСНОВКИ 80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 82

ВСТУП

Адаптація є одним з основних прийомів мовного посередництва та є ключовим елементом, який забезпечує адекватність перекладу художнього тексту, особливо коли мови мають суттєві різниці в культурних, лінгвістичних та структурних аспектах. Магістерська робота присвячена комплексному дослідженню використання цього прийому під час перекладу книги В. Грума «Форрест Гамп» (1986) та її екранізації (1994). Оскільки переклад кінострічки є одним з фокусів цієї роботи, важливо зауважити, що адаптація існує і на інших рівнях, а саме адаптація сюжету книги до скрипту фільму, та самого тексту до технічних особливостей дубляжу та субтитрування. Адаптація тексту є важливим елементом перекладу, а дослідження цього процесу дозволяє краще зрозуміти, як мовний посередник адаптує оригінальний текст для передачі його значення та емоційної сутності в іншій мові, що зумовлює **актуальність** кваліфікаційної роботи.

Метою дослідження є з'ясування специфіки функціювання адаптації як прийому мовного посередництва під час художнього та аудіовізуального перекладу на матеріалі книги «Форрест Гамп» та однойменного фільму.

Для досягнення мети роботи необхідно виконати наступні **завдання**:

1) дослідити наукові праці, у яких розглядають питання адаптації;
2) визначити теоретичні засади аудіовізуального перекладу;
3) схарактеризувати основні способи відтворення тропів та стилістичних фігур у перекладі книги В. Грума «Форрест Гамп» (1986) та однойменного фільму (1994);
4) дослідити лексичні та граматичні трансформації застосовані для створення субтитрів до фільму;
5) провести порівняльний аналіз перекладів фільму від різних українських студій перекладу.

Об'єктом дослідження є мовленнєві дії, стратегії та процедури адаптації художнього тексту до екранізації та перекладу.

Предметом дослідження є адаптація тексту до інших форм представлення та мов (роману В. Грума «Форрест Гамп») та аудіовізуального перекладу (однойменного фільму).

Для досягнення мети дослідження використано низку **методів**, а саме:

1) метод суцільної вибірки – для відбору прикладів для аналізу;
2) описовий метод – для представлення результатів дослідження та опису основних теоретичних положень;
3) дефінітивний метод – для відмежовування понять «адаптація» та «перекладу»;
4) порівняльний метод – для проведення компаративного дослідження перекладу фільму «Форрест Гамп» від різних студій перекладу;
5) зіставний аналіз – для виявлення специфіки трансформацій, здійснених під час аудіовізуального перекладу;
6) контекстуальний аналіз – для з'ясування впливу зміни виду мистецтва (література та кіномистецтво) на особливості перекладу.

Методико-теоретичним підґрунтям дослідження стали праці присвячені проблемі адаптації, зокрема питанню її теоретичного визначення та функціювання під час художнього перекладу (Ананко Т. [1], Кальниченко О. [13], Кузнєцова І. [18] та ін.) та напрацювання вітчизняних та зарубіжних дослідників, у яких розкрито особливості аудіовізуального перекладу (Кронін М. [35], Кокульовський В. [17], Лукьянова Т. [19] та ін.).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що у цій роботі вперше здійснено комплексний аналіз адаптації тексту роману В. Грума «Форрест Гамп» та однойменного кінотексту для україномовної аудиторії.

Теоретичне значення роботи пов'язане з проведенням першого комплексного дослідження застосування прийому адаптації під час перекладу книги В. Грума «Форест Гамп» та однойменного фільму українською мовою.

Практичне значення полягає у використанні проаналізованого матеріалу під час аудіовізуального перекладу англомовного кінематографічного дискурсу українською мовою. Результати дослідження

також можуть бути використані під час занять з практики перекладу, та для подальшого дослідження книги та фільму «Форрест Гамп» зокрема.

Логіка дослідження зумовила **структуру** роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (50 позицій). Загальний обсяг становить 90 сторінок.

РОЗДІЛ 1
АДАПТАЦІЯ ЯК ПРИЙОМ МОВНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В ТЕОРІЇ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

1.1. Стратегії та тактики перекладу художніх текстів

Під час формування теоретичних засад перекладознавства у науковців та практиків перекладу виникало багато проблемних та спірних питань, які потребували вирішення. Одним із таких питань є проблема визначення, класифікації та застосування стратегій перекладу.

Чимало дослідників присвятило свої праці вивченню стратегій перекладу. Серед них варто назвати В. Льоршера [38], Л. Венуті [42], Х. Крінґза [37]. Саме цим дослідникам належать перші спроби дослідження стратегій перекладу, які стали фундаментом для напрацювань наступних поколінь науковців. У останні десятиліття однією з найґрунтовніших праць з цього питання, яка мала на меті аналіз «дискурсотворчої ролі стратегій перекладу й механізмів їхньої реалізації» [11, с. 235], стала монографія Т. Андрієнко «Стратегії і тактики перекладу: когнітивно-дискурсивний аспект (на матеріалі художнього перекладу з англійської мови на українську та російську)» [2].

Хоча цей напрямок досліджень постійно розвивається та доповнюється новими роботами, досі немає єдиної думки щодо визначення, характеристики та класифікації стратегій. Думки вчених розходяться навіть щодо того, що ми називаємо «стратегіями перекладу», а в спеціалізованих словниках не можна знайти визначення цього поняття. Крім того, відсутній консенсус щодо термінології. Тому такі назви як «стратегія перекладу», «тактика перекладу», «перекладацька дія» та ін. вживають як синоніми, змішуючи поняття та ускладнюючи подальше дослідження.

Передусім варто зазначити, що поняття «стратегія» існує в термінологічному апараті багатьох наукових дисциплін, змінюючи своє визначення відповідно до вимог тієї чи іншої дисципліни.

У перекладознавстві одним з перших теоретично осмислити питання стратегій перекладу намагався Х. Крінгз. Науковець визначає перекладацьку стратегію як «потенційно усвідомлені плани перекладача, спрямовані на розв'язання конкретної перекладацької проблеми в межах конкретного перекладацького завдання» [37, с. 268]. Німецький лінгвіст В. Льоршер пише, що стратегія – це «потенційно свідома процедура вирішення проблеми, що виникає під час перекладу тексту або його частини» [38, с. 76]. У монографії Т. Андрієнко визначає стратегію як «когнітивний регулятив перекладацького дискурсу, ментальну програму діяльності перекладача з перетворення концепту оригіналу, яку перекладач формує внаслідок вибору одного з можливих варіантів уявного (умоглядного) образу цільового тексту» [2, с. 58].

Згідно з наявними визначеннями різних авторів, стратегії перекладу зазвичай визначають як процедури, які використовують для вирішення різноманітних завдань перекладу. Важливим є те, що у багатьох визначеннях спостерігаємо слово «свідомий», яке підкреслює, що вибір стратегії є результатом ретельного аналізу перекладачем тексту та виявлення шляхів, які допоможуть розв'язати можливі проблеми перекладу. Саме ця «усвідомленість» своїх дій, як наголошує А. Коен, дозволяє розмежовувати стратегічні та нестратегічні процеси [34].

Вибір стратегії перекладу залежить як від суб'єктивних, так і від об'єктивних чинників. Якщо до суб'єктивних відносимо здебільшого лише особисті уподобання перекладача, то до об'єктивних, на думку Л. Коломієць, належать [16, с. 33]:

1) цільова аудиторія перекладу та стан цільової полісистеми;

2) кількість існуючих перекладів певного твору в цільовій літературі.

Для вибору необхідної стратегії існує декілька класифікацій, які ґрунтуються на різних підходах.

П. Ньюмарк, англійський теоретик та практик перекладу, запропонував класифікацію на основі точності перекладу та відповідності між вихідним і

цільовим текстом. Згідно з цією класифікацією ми можемо виділити вісім стратегій: вільний переклад, комунікативних переклад, дослівний переклад, буквальний переклад, ідіоматичний переклад, адаптація, точний переклад та семантичний переклад [40].

За висновками Н. Ольховської, також існує «класифікація стратегій перекладу за принципами перекладу: стратегія за принципом перекладу того, що зрозуміло перекладачеві, перекладацька стратегія «переклад змісту, а не букви оригіналу», стратегія максимального відтворення змісту оригіналу, стратегія домінування значення цілого на значенням окремих частин» [21, с. 225].

У сучасній теорії перекладу існує класифікація, за якої переклад розглядають через лінгвокультурну призму. У ній основними стратегіями визначають «форенізацію» та «доместикацію».

Ці два терміни було введено у термінологічний апарат перекладознавства американським лінгвістом Л. Венуті. На його думку, метою доместикації є адаптація вихідного тексту до культурних цінностей мови перекладу, забезпечуючи при цьому простоту мови, а форенізація орієнтована на культуру оригіналу, «при цьому перекладач намагається передати специфічні культурні елементи тексту оригіналу як вони є» [6].

У доповнення до цієї класифікації стратегій, пропонується ще один вид – нейтралізація. Використовуючи цю стратегію, перекладач намагається уникати характеристик культури, хоча Л. Венуті вважав, що будь-який переклад є доместикацією, або «одомашненням» [42, с. 240-244]. Так, питання можливості застосування стратегії «нейтралізації» в адекватному перекладі тексту є спірним.

Саме цією класифікацією можемо і обґрунтувати чинники, які впливають на вибір стратегій, запропоновані Л. Коломієць. Зокрема «кількість існуючих перекладів певного твору», можемо пояснити тим, що за існування багатьох перекладів-одомашнень, з’являться потреба в перекладі-форенізції, щоб запобігти збільшенню відстані між читачем та оригіналом. А

«аналіз цільової аудиторії» перекладу є необхідним для того, щоб зрозуміти чи є доцільним використання стратегії форенізції. Чи будуть читачі відкриті до введення нових стилів, висловів, засобів та прийомів; до ознайомлення з чужою, можливо, незрозумілою їм культурою [16, с. 33].

Залежно від вибору стратегії перекладач обирає тактики перекладу. Хоча деякі науковці об’єднують стратегії та тактики в одну категорію, ми вважаємо за необхідне розділяти ці два поняття як родове та видове. «Тактику перекладу у визначеному форматі ідентифіковано як інтегрований комплекс операцій перекладу, що виконуються в межах реалізації обраної стратегії перекладу; операцію – як конкретну дію перекладача в процесі відтворення тексту оригіналу мовою перекладу» [25, с. 153].

Вивчення перекладацьких стратегій або трансформацій є важливим як з теоретичного, так і з практичного погляду. Стратегічне планування є необхідним для ефективного виконання перекладачем своєї роботи. Воно забезпечує адекватний кінцевий результат, який задовольнить аудиторію, на яку було орієнтовано той чи той переклад. Оскільки, як зазначав Дж. Майлак, стратегії повинні відповідати вимогам «дескриптивної та експланаторної адекватності, верифікативності тощо і бути в цілому імовірнісними» [39].

Переклад художніх творів, як і переклад будь-якого іншого тексту, вимагає використання різних трансформацій для передачі мовних особливостей, семантики та емоційного виразу. Лексичні та граматичні трансформації є важливими інструментами для досягнення цих цілей.

В. Карабан розділяє граматичні трансформації на [15, с. 19-20]:

1) Поєднання речень, що використовується для об'єднання двох або більше речень у складне речення. Це може бути корисним для передачі зв'язків між ідеями або подіями у тексті. У художньому перекладі, це може допомогти зберегти ритм або емоційний нюанс оригінального твору.

2) Сегментація речення, що розбиває складне речення на дві або більше простих речення. Вона може бути використана для зменшення складності речення і для передачі змісту більш чітко та зрозуміло.

3) Додавання граматикалізованих елементів, що включає додавання часток, займенників або інших граматичних структур для забезпечення правильної синтаксичної побудови цільового тексту. Це особливо корисно, коли мови мають різні граматичні особливості.

4) Опускання граматикалізованих елементів, що включає видалення граматикалізованих елементів, які можуть бути зайвими або надлишковими в цільовому тексті. Вона може бути використана для спрощення речень та підвищення читабельності.

Лексичні трансформації включають в себе словниковий відповідник, транскодування, калькування, контекстуальну заміну та описовий переклад [19, с. 15-16].

У художньому перекладі ці трансформації можуть використовуватися для збереження мистецької цінності та емоційного вираження оригіналу, при цьому дотримуючись вимог цільової мови та аудиторії.

Отже, проаналізувавши джерела, присвячені проблемі перекладацьких стратегій, можна зробити висновок, що стратегії в перекладі зазвичай визначають як свідомі процедури, які використовують для розв’язання різноманітних перекладацьких проблем, що постають перед перекладачем. Якщо перекладацькі стратегії спрямовані на визначення загального шляху відтворення концептуального змісту перекладу, то тактика визначає конкретні прийоми та засоби, необхідні перекладачеві для досягнення мети.

1.2. Проблема визначення поняття «адаптація»

Саме поняття «адаптація» спочатку виникло у біології, але знайшло свій шлях до інших наукових сфер. Зокрема в суспільні науки його було введено дослідниками, які пояснювали соціальні та психологічні явища біологічними особливостями організму людини. Поняття адаптації зустрічається і в інших науках, зокрема, перекладознавстві.

Говорячи про адаптацію, маємо на увазі процес комплексної передачі тексту з однієї мови в іншу, який враховує культурні, соціальні та інші

аспекти, які сприятимуть розумінню тексту цільовою аудиторією. «Фактично, адаптивна модель перекладу, адаптивна теорія перекладу діє на суміжжі редактури перекладу, власне перекладу й теорії комунікації» [5, с. 96].

У теорії перекладознавства є багато спірних та проблемних питань. Одним з них і є визначення поняття «адаптація». І хоча ми розуміємо, що загалом вміщує в собі це поняття, як одному із базових понять перекладознавства йому ще бракує системного теоретичного обґрунтування у вітчизняних та зарубіжних дослідницьких працях. Як зазначає В. Демецька – основними пробілами у вивченні цього поняття є те, що «не зазначено основних відмінностей адаптації й суміжних форм вторинної комунікації; не визначено найважливіших кроскультурних чинників, що спонукають до неї; не розроблено методологічних засад перекладацької адаптації різних типів текстів, дискурсів» [5, с. 96].

Не зважаючи на кількість робіт, у яких порушено питання адаптації, у них є розбіжність у трактуванні цього поняття, що робить важким завданням визначити основні прийоми та межі використання прагматичної адаптації під час перекладу книг, фільмів, серіалів та ін.

Якщо говорити безпосередньо про дослідження проблеми «адаптації» в перекладознавстві, то можемо назвати працю В. Демецької, яка зокрема у дисертації «Теорія адаптації в перекладі» застосувала системний підхід «до вивчення поняття «адаптації» і надала можливість встановити ієрархію структурно-типологічних, функціональних, когнітивних і компаративних методів аналізу дискурсу / тексту» [3, с. 1]. У своїх працях вона називає статтю О. Кальниченка й В. Подміногіна однією з найвичепніших робіт з цього питання. У ній фокус зосереджено на проблемі співвідношення понять переклад та адаптація.

Французький лінгвіст Дж. Бастін розглядав визначення адаптації в чотирьох групах: як перекладацький прийом, жанр, метамову та ступінь вірності. Хоча й зауважує, що ці визначення однаково пересікаються [33].

Ми розглядатимемо її саме як перекладацький прийом. У такому випадку у наукових працях різних років можемо знайти різноманітні підходи до визначення цього поняття.

Перше визначення поняття «адаптація» належить Ж. Віне та Ж. Дарбельне. У своїх працях вони виділяють прямий та непрямий переклад, та виділяють до кожного перелік різноманітних прийомів (запозичення, кальки, транспозиція, модуляція та ін.). У своїх напрацюваннях дослідники визначають адаптацію прийомом непрямого перекладу, який застосовують за неможливості застосування прийомів прямого (наприклад: дослівний переклад). Під цим вони мають на увазі, що адаптативну модель перекладу варто використовувати тоді, коли у тексті оригіналу є мовні та позамовні конструкції, які непритаманні мові та/або культурі перекладу. Тобто адаптація – це «процедура, що застосовується для досягнення еквівалентної ситуації в тих частинах тексту, де мають місце культурні розбіжності» [36, с. 71].

У книзі Дж. Сандерса зазначається наступне визначення: «Адаптація – це перекладацька процедура, у якій перекладач замінює соціокультурну реалію вихідної мови реалією, характерною для культури мови-реципієнта, з метою максимально задовольнити очікування цільової аудиторії» [41, с. 114].

Якщо у попередніх визначеннях науковці розглядають адаптацію як прийом або ж процедуру, то В. Демецька у дисертаційному дослідженні «Теорія адаптації в перекладу», визначає її як тип перекладу: «Адаптація – це тип перекладу з домінантною прагматичною настановою та орієнтацією на стереотипи очікування носіїв мови-реципієнта й культури-реципієнта». [3, с. 5].

Як різновид перекладу адаптацію розглядав і Х. Сантойо, який зазначав, що її використовують для «натуралізації» тексту для нового середовища. Важливим у цьому процесі є те, що текст перекладу у такому випадку має викликати у аудиторії такий самий ефект, як і оригінал на носіїв мови. Окрім цього цікавим у визначенні Х. Сантойо є те, що він прив’язував адаптацію як тип перекладу до окремого жанру – п’єси. І це не поодинокий

випадок. Часто це поняття розглядають у зв'язку з певними жанрами. Найчастіше це жанр реклами, але також пов'язують її з субтитруванням або дубляжем фільмів/серіалів [13].

Ще одним доказом того, що питання адаптації у перекладознавстві є спірним – є факт того, що деякі дослідники уникають використання цього терміна. Стверджуючи, що саме поняття «переклад» можна накласти на всі види трансформації тексту з однієї мови на іншу. Деякі замість того, щоб ігнорувати поняття адаптації – ставляться до цього неприязно. Так український дослідник В. Радчук стверджує адаптація передбачає «звуження лексикону й граматики», а текст перекладений за допомогою такого прийому є «здешевленою» копією оригіналу [28, с. 61].

Проаналізувавши декілька визначень адаптації можемо помітити, що в них вкладено схожі погляди на функцію його прийому перекладу, а саме: задоволення потреби реципієнта. Хоча питання зв'язку адаптивного перекладу тексту з «вірністю» джерелу ставиться під сумнів, не можна заперечувати його доцільність в певних випадках.

Використання адаптації в перекладі дає перекладачеві змогу проявити себе «мовним посередником» між мовами оригіналу та перекладу. Проте її мудре використання також є важливим, оскільки надлишкове використання цього прийому і справді може призвести до спотворення тексту і його часткове перетворення на «оригінальний текст».

Часто прийом адаптації, зокрема наближення реалій чужої культури до перекладної, використовують для створення комічного у «гумористичному перекладі», або ж «перекладі-пародії». Наприклад, С. Притула «переклав» фільм «Сутінки» українською, залишивши від оригіналу лише сюжет, а всі реалії, зображені у фільмі, замінив українськими. Звісно, не можна розглядати це як професійний переклад, проте його демонстрували на українському телеканалі з підписом у титрах «Переклад Сергія Притули», що могло створити у глядачів хибне враження щодо героїв та їх життя (наприклад, у фільмі вказується, що Белла Свон переїхала на Троєщину).

Загалом адекватне та практичне використання адаптації є надзвичайно важливою навичкою для перекладача, який ставить собі за ціль зробити текст якомога зрозумілішим для читача/глядача. Якщо надавати перевагу одному з визначень, розглянутих вище, то схиляємося до визначення Ж. Деліля. А саме: «Адаптація – це перекладацька процедура, у якій перекладач замінює соціокультурну реалію вихідної мови реалією, характерною для культури мови-реципієнта, з метою максимально задовольнити очікування цільової аудиторії» [цит. за 41, с. 114].

Отже, зважаючи на певні розбіжності у визначені поняття та функцій адаптації, подальше вивчення цього питання є необхідним. Незважаючи на певні розбіжності у визначенні цього поняття, ми змогли виділити схожі формулювання, які повторюються у різних визначеннях, та які відображають суть цього поняття. Таким чином, прийом адаптації використовують для задоволення потреби реципієнта у повному розумінні тексту перекладу.

1.3. Адаптація VS Переклад. Адаптація як засіб досягнення комунікативної мети

Адаптація та переклад – два ключові поняття в сфері мовного посередництва, які, хоч і спільні за своєю природою, відрізняються за цільовим призначенням та завданнями.

В роботі Дж. Сандерса досліджується роль адаптації в літературному процесі та її відмінності від перекладу. Важливо зазначити, що адаптація виконує більше завдань, ніж простий переклад. Вона може бути використана для надання коментаря до вихідного тексту, вираження ревізованої точки зору, додавання гіпотетичної мотивації або висловлення того, що оригінал умовно приховує. Однак, адаптація також може служити більш простій меті, а саме, робити тексти «актуальними» або легко зрозумілими для нових аудиторій через процеси наближення і оновлення [41, с. 23]. Це може бути спрямовано на взаємодію з молодою аудиторією або, завдяки перекладу в

його широкому розумінні, на лінгвістичну та інтерпретативну взаємодію в глобальних міжкультурних контекстах.

Дж. Сандерс також визначає три широкі категорії, які описують підходи до передачі тексту з однієї мови на іншу за допомогою адаптації [41, с. 25]:

1) Транспозиція (Transposition). Ця категорія означає переміщення елементів тексту на інший рівень або мовний код. Наприклад, це може включати перетворення мовної структури або формату тексту, таким чином, щоб вона була більш придатною для цільової аудиторії. Транспозиція може бути використана для полегшення сприйняття тексту, адаптації до культурних особливостей чи технічних обмежень.

2) Коментарі (Commentary). Ця категорія означає введення додаткового тексту або коментарів, які пояснюють чи розширюють зміст оригіналу. Коментарі можуть бути важливими для розуміння контексту або виразу думки, які в оригіналі можуть бути неочевидними для цільової аудиторії.

3) Аналогія (Analogue). Ця категорія включає в себе використання аналогів або схожих концепцій з мови-джерела для передачі ідеї або емоцій у цільову мову. Аналогія дозволяє зберігати автентичність, навіть якщо текст мови-джерела не може бути точно переданий.

Дослідження Дж. Сандерса надає важливий погляд на різні способи мовного посередництва та підкреслює, що адаптація – це складний процес, який дозволяє досягти комунікативної мети та зрозуміло передати інформацію, зберігаючи важливість оригіналу.

Визначення перекладу, подане В. Радчуком наголошує на мовній спільності та важливості збереження культурного контексту у процесі перекладу [28, с. 257]. Це сприяє розумінню того факту, що перекладач повинен не лише вибрати адекватні еквіваленти слів, але також зрозуміти сутність та контекст оригінального тексту, щоб відтворити його смислове навантаження для реципієнта.

Адаптація та переклад є двома різними підходами до передачі інформації з однієї мови на іншу, і вони обидва мають свої обмеження та специфіку. Як стверджує Дж. Бастін, адаптація, подібно до перекладу, здійснюється з певними обмеженнями, які включають в себе знання та очікування цільового читача, мову цільового тексту та цільовий дискурс [33, с. 12]. У цьому контексті адаптація може бути особливо важливою для передачі художніх творів та інших текстів, де важливо не тільки правильно перекласти, але й відтворити емоційну та культурну сутність оригіналу.

У перекладознавстві під час процесу адаптації та перекладу вибирають різні підходи до передачі оригінального контенту. Переклад спрямований на максимально точне відтворення оригіналу з урахуванням граматичних та лексичних аспектів. Адаптація, натомість, може створювати умови для подальшого розвитку тексту-джерела, сприяючи виникненню різних версій та інтерпретацій [41, с. 34]. Цей підхід відкриває можливість для порівняльного читання, що важливо для культурних операцій адаптації та може збагатити досвід читача або глядача, який відстежує інтертекстуальні відносини.

Лінгвокультурна адаптація, як її розглядає Н. Сопилюк, визначається як важливий творчий аспект у процесі перекладу, особливо в контексті міжмовної та міжкультурної комунікації. Її основна мета полягає в збереженні авторської концепції оригіналу та досягненні адекватності перекладу [29, с. 126].

О. Кальниченко вказує на важливість розуміння того, що переклад – це більше, ніж просто заміна слів однієї мови словами іншої. Він підкреслює, що навіть в рамках однієї мови різні діалекти та говірки можуть відрізнятися [13, с. 203]. Це дає розуміння того, що абсолютне збереження кожної мови у процесі перекладу практично неможлива.

Т. Ананко вказує на те, що формальна, синтаксична і лексична подібність двох текстів, яка традиційно вважалася ознакою еквівалентності, може не завжди відповідати комунікативним потребам перекладу. Замість цього, підкреслюється важливість функціональної та прагматичної

еквівалентності, яка полягає в тому, щоб зберегти не лише формальні аспекти тексту, але й його смислове навантаження та спрямувати його на ефективну комунікацію в цільовому мовному та культурному середовищі [1, с. 3]. Так, цей підхід є більш адекватним для перекладу художніх текстів, зокрема роману і його екранізації, які часто мають складну семантику та глибокий контекст. В таких випадках обмеження перекладу формальною схожістю може призвести до втрати важливих аспектів оригіналу.

В. Демецька у своїх роботах погоджується з думкою, що адаптація полягає в спрощенні тексту. Ця спрощеність може бути як формальною, тобто зниженням складності мови, так і змістовною, коли видаляються чи переформульовуються деякі елементи оригіналу. Вона зауважує, що «адаптація й переклад репрезентують принципово відмінні види практичної діяльності, причому на відміну від перекладу адаптація рівносильна руйнації та перекрученню джерельного тексту» [5, с. 96].

Мета адаптації тексту полягає у тому, щоб наблизити текст до особистого досвіду та референційної системи аудиторії [41, с. 26]. Це означає, що адаптація може враховувати різницю в локальних контекстах та потребах аудиторії, щоб зробити текст більш зрозумілим, актуальним і доступним для сприйняття.

Адаптація та переклад – це два різні підходи до мовного посередництва, і кожен з них має свої особливості та цільові спрямування. У контексті адаптації, В. Демецька розрізняє дві стратегії: «адаптацію типу тексту та адаптацію інформації типу тексту» [3].

Адаптація типу тексту означає зміну самого структурного типу тексту в перекладі, тобто перетворення його на інший жанр або форму [3]. Цей підхід може бути корисним, коли структура або жанр оригіналу не відповідають прийнятним нормам чи очікуванням аудиторії перекладу.

Адаптація інформації типу тексту передбачає зміну самої інформації в перекладі з урахуванням лінгвокультурних розбіжностей між вихідним текстом і текстом перекладу [3]. Це означає, що під час адаптації може

змінюватися не лише форма висловлення, а й зміст інформації, зокрема, її акценти та нюанси.

Такий поділ адаптації розкриває важливі аспекти перекладу, особливо в контексті культурних відмінностей та мовної специфіки. Адаптація інформації, зокрема, може бути корисною, коли необхідно передати інформацію з врахуванням специфіки мови та культури цільової аудиторії, навіть якщо це вимагає зміни оригінального тексту.

Важливою частиною процесу адаптації є прагматична адаптація тексту, яка враховує прагматичні відмінності між вихідною мовою (мовою автора) та цільовою мовою (мовою аудиторії). Ця адаптація реалізується через різні перекладацькі стратегії, такі як «додавання, вилучення, експлікацію (explicitation) та імплікацію (implicitation) інформації, заміну культурних концептів (cultural filtering), заміну мовленнєвих актів (illocutionary change), заміну регістрів (interpersonal change)» [1, с. 3]. Твори, які створені для носіїв рідної мови автора, можуть містити елементи, які важко або навіть неможливо адекватно відтворити в іншій мові, оскільки вони базуються на конкретних культурних, історичних, або мовних особливостях. Проте, ці твори можуть мати загальнолюдську цінність та здатність привертати увагу аудиторії з різних культур та мовних спільнот.

Як зазначає І. Кузнєцова, еквівалентність може розглядатися з різних точок зору, але більш релевантним для перекладу виявляється функціональна та прагматична еквівалентність [18, с. 25]. Це означає, що перекладач повинен забезпечити збереження суті та значення оригінального тексту в цільовій мові та культурі.

За О. Камінською, «прагматична адаптація – це процес перетворення мовного висловлювання з урахуванням передачі його прагматичного значення» [14, с. 42]. У різних культурах існують власні культурні та мовні моделі, а тексти даної культури мають свої специфічні взаємозв'язки, включаючи цінності та установки суспільства. Так під час перекладу виникає

не лише порівняння різних мовних систем, але й зіставлення різних культур. У результаті цього текст перекладу набуває нового смислу.

Підходячи до перекладу, варто розуміти, що деякі прагматичні відносини легко відтворюються, інші можуть бути відтворені лише частково, тоді як деякі зовсім можуть не виникати у комунікантів, які належать до іншого мовного середовища.

У статті О. Павлик розрізнено чотири типи текстів та відповідно чотири типи перекладу [23, с. 192-193]:

1) Тексти, які апелюють до одних і тих самих потреб та інтересів реципієнтів вихідної мови і мови перекладу (рекламні оголошення, науково-технічна література тощо).

2) Тексти, які відтворюють інтереси лише реципієнтів вихідної мови, тобто враховують позамовні знання носіїв вихідної мови (тексти засобів масової інформації, законодавчі акти, суспільно-політичні й економічні тексти тощо).

3) Художня література, яка, з одного боку, відтворює національну специфіку, але, з іншого, ґрунтується на загальнолюдських цінностях та інтересах.

4) Тексти, які були спеціально створені для перекладу з урахуванням реципієнтів мови перекладу (адаптована література для вивчення іноземної мови).

Маючи на увазі ці категорії, можемо побачити, що адаптація часто використовується в контексті третього типу текстів, а саме у художній літературі.

Адаптація може бути застосована як для дорослих, так і для дитячих творів, і важливо враховувати потреби та сприйняття цільової аудиторії. Інтракультурна адаптація, зокрема, передбачає адаптацію для представників однієї й тієї самої культури з метою покращити сприйняття і розуміння тексту. Наприклад, це може включати адаптацію дитячої літератури [23, с. 195]. Важливо відзначити, що адаптація не повинна порушувати основні

ідеї та зміст вихідного твору, але вона може допомогти наблизити текст до аудиторії.

При адаптації тексту, як підкреслює Т. Ананко, можливе вилучення лексичних елементів, які не є важливими зі смислової точки зору та можуть вважатися зайвими в контексті лексичних та синтаксичних особливостей цільової мови [1, с. 3-4]. Ця стратегія відображає важливий аспект адаптації, де імпліцитна інформація, відома вихідній аудиторії, може бути замінена на експліцитну, з урахуванням фонових знань цільового рецептора.

Дж. Бастін також вказує на те, що адаптація може розглядатися як набір перекладних втручань, які призводять до створення тексту, який загалом не сприймається як переклад, але все ж визнається як відтворення джерела. Це ознаачає, що адаптація може включати в себе різні поняття, такі як апропріація, доместикація, імітація та перезапис. Важливо відзначити, що поняття адаптації передбачає визнання перекладу як нон-адаптації, і, отже, історія адаптації взаємодіє з історичними концепціями перекладу [33, с. 10].

Історічно адаптація та переклад розглядалися як два відмінні методи мовного посередництва. Переклад визначався як дослівна передача тексту з мови-джерела на мову-ціль, тоді як адаптація означала більш вільний підхід, зі змінами та альтернативами для кращого розуміння аудиторії [33, с. 10].

В. Демецька вказує на важливий аспект адаптації в контексті перекладу, а саме на те, що адаптація є необхідною формою перетворень, які допускаються у процесі перекладу. Вона розглядає адаптаційний підхід як засіб досягнення комунікативної мети в перекладі тексту [3], тобто розглядає його як елемент перекладу.

Адаптація грає важливу роль у процесі перекладу, особливо при перекладі художніх або культурно насичених текстів. Вона допомагає зберегти суть оригіналу та зрозуміти її цільовій аудиторії. Проте важливо залишати прозорий процес перекладу та адаптації, щоб уникнути втрати важливих аспектів оригіналу. У певних випадках, комбінація перекладу та адаптації може бути найкращим способом досягнення комунікативної мети та

збереження цінностей оригіналу в умовах іншомовного контексту. «У таких випадках перекладознавці схиляються до визнання необхідності часткового використання елементів адаптивного обробляння, проте уточнюють, що в процесі перекладу слід відмежовувати ці аспекти його діяльності від виконання ним власне перекладацьких функцій». [5, с. 98].

Адаптація та переклад – два підходи до мовного посередництва, які, хоч і мають спільні корені, відрізняються своєю метою та методами. В. Демецька відзначає, що переклад є багатогранним явищем, і його ефективність може оцінюватися з різних точок зору. З одного боку, важливо зберігати відповідність оригіналу при перекладі, намагаючись передати його лексичну та граматичну структуру, стилістику та семантику. Однак, інколи ця строгість може перешкоджати комунікативному ефекту, оскільки культурні, історичні та мовні відмінності можуть робити оригінальний текст незрозумілим для цільової аудиторії. Тоді перекладач використовує адаптацію. «Зважаючи на міжмовну й міжкультурну асиметрії, перекладач вимушений практично в кожному випадку перетворення системи смислів додавати або усувати певні елементи смислу». [4, с. 24].

В. Демецька також зазначає, що співвідношення між перекладацькими та адаптивними стратегіями пов'язані з прагматичною функцією тексту. Іншими словами, чим більше текст спрямований на досягнення конкретної прагматичної мети, тим більше необхідно використовувати адаптивних стратегій, з метою забезпечення сприйняття та взаємодії з аудиторією. Вона також вказує на те, що адаптація не обов'язково конфліктує з перекладом, а може бути важливою складовою для забезпечення ефективного мовного посередництва в різних ситуаціях [5, с. 101]. Розуміння цієї динаміки може сприяти більш успішному та ефективному перекладу в різних ситуаціях.

Адаптація та переклад мають важливі відмінності і впливають на сприйняття оригінальних творів в інших культурних контекстах. Те, що Т. Ніколаєва називає «перекладом-одомашненням», прагне створити переклад, який близький до оригіналу і, таким чином, зберігає літературну

традицію цільової культури. Цей підхід допомагає читачеві легше сприймати та розуміти перекладений текст [20, с. 112].

З іншого боку, «переклад-очуження» вводить нові стилі, вирази та прийоми до цільової літератури. Цей підхід може бути особливо важливим при перекладі творів, які мають унікальний стиль або вираження і не мають аналогів у цільовій культурі [20, с. 112].

Г. Єнчева також стверджує, що основна ідея полягає в тому, що перекладач має вибирати між двома стратегіями: «очуженням» та «одомашненням». Очуження передбачає підтримання деякої відстані між оригіналом та цільовим текстом, зберігаючи особливості оригіналу, навіть якщо вони чужі чи незвичні для цільової аудиторії. З іншого боку, одомашнення передбачає більш активне адаптування оригіналу до культурних норм та цінностей цільової аудиторії, навіть якщо це призводить до втрати деяких особливостей оригіналу [8, с. 139].

Використання прийому очуження, де національно-специфічні елементи включаються до тексту перекладу, і їхнє значення пояснюється в примітках, може бути корисним для збереження лінгвокультурних особливостей оригінального тексту, але може призводити до «непрозорості» тексту для читача [8, с. 140-141].

Отже, обидва підходи, адаптація та переклад, мають своє місце у світі перекладу. Вони слугують різним цілям і відповідають на різні потреби. Адекватний переклад завжди включає в себе елемент адаптації. Поняття адаптації важливе у перекладі художніх або культурно важливих текстів. Адаптація, в цьому контексті, може бути необхідною для того, щоб зробити текст більш зрозумілим, прийнятним і ефективним для цільової аудиторії, не обов'язково дотримуючись буквального перекладу. Це може включати в себе зміни у структурі, стилістичні перетворення, чи інші модифікації, які допоможуть досягнути більшої спільності між оригінальним та перекладеним текстом.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Специфіка роботи з текстом оригіналу під час процесу дублювання

Аудіовізуальний переклад визначається С. Радецькою як процес, який робить фільми та телепередачі зрозумілими для аудиторії, яка не розуміє мову оригінального матеріалу. Цей вид перекладу має свої особливості та різновиди, а серед них виділяють чотири основні: дубляж, субтитри, синхронізація та закадровий переклад [27, с. 82].

Дублювання аудіовізуальних матеріалів є складним та важливим етапом у перекладі кінофільмів, який передбачає створення альтернативного озвучення з метою забезпечення доступності фільму для глядачів, які не розуміють оригінальну мову. Перекладачі, які працюють над дублюванням, стикаються з численними викликами та завданнями, які стосуються специфіки роботи з текстом оригіналу.

Дублювання, відоме як «dubbing», є важливою частиною аудіовізуального перекладу, оскільки воно дозволяє адаптувати аудіовізуальний контент для аудиторії, яка не розуміє оригінальної мови. Цей процес включає в себе «повну заміну іншомовного мовлення акторів на іншу мову з метою трансляції цього твору у іноземних країнах» [19, с. 12].

М. Кронін підкреслює важливість кінематографу як засобу популяризації культурної різноманітності та мовної різноманітності. Хоча мовні різниці можуть бути складним викликом у процесі дублювання та перекладу, кінематограф створює унікальну можливість для глядачів з різних мовних та культурних спільнот зануритися в світ інших культур і мов, надаючи можливість розширення свого культурного горизонту та розуміння різномовності світу [35, с. 7].

А. Чернова вказує на надмірну кількість зарубіжної кінопродукції, що приходить до України. Це явище «скорочує обсяг часу на її адаптацію, і

недостатній практичний досвід кіноперекладачів, слабка теоретична база, і низька платоспроможність, що змушує керівництва агенцій наймати некваліфікованих перекладачів, а іноді навіть людей, які просто не розуміють іноземну мову» [31].

М. Кронін висловлює важливу ідею щодо специфіки роботи з текстом оригіналу під час процесу дублювання в кінематографії. Він зауважує, що так само, як і в літературному перекладі, сприйняття та інтерпретація фільму може різнитися в залежності від контексту. Така різниця в сприйнятті фільму обумовлена не лише культурними та історичними особливостями різних аудиторій, але й самими формами перекладу та дублювання [35, с. 25].

О. Орєхова також підкреслює важливість специфіки роботи з текстом оригіналу під час процесу дублювання та відзначає, що тональність мовлення є домінантною категорією кінодіалогу, і її збереження має велике значення для адекватності перекладу [22, с. 166].

Л. Венуті підкреслює важливість розуміння контексту та мети перекладу, оскільки підходи до дублювання та перекладу можуть значно відрізнятися в залежності від характеру тексту та його призначення. Наявність цільової аудиторії та визначення мети перекладу є ключовими факторами у виборі відповідних стратегій та методів, які сприятимуть досягненню комунікативної мети [42, с. 244].

Переклад фільму з однієї мови на іншу передбачає не лише заміну слів та фраз, але й передачу мовного виразу, інтонації, емоцій, тону голосу акторів тощо. Це завдання вимагає від перекладачів враховувати всі ці аспекти для того, щоб забезпечити збереження суті та емоційного заряду оригіналу. Однак, ця робота також стикається з викликами, оскільки іншомовний глядач може сприймати фільм інакше через свою мову та культурний контекст [35, с. 25].

У сучасному світі різноманітність форм та способів споживання фільмів зробила їх більш доступними та всепроникаючими. Ця глобалізація

кіно підсилює вплив фільмових образів на глядачів і вносить нові специфічні аспекти у сприйняття та інтерпретацію фільму.

У контексті дублювання аудіовізуальних матеріалів, особливо комедійного характеру, В. Конкульовський вказує на важливу проблему перекладу. Фільми комедійного жанру часто містять велику кількість алюзій, метафор, гіпербол, іронії, специфічного гумору, які властиві конкретній лінгвокультурі. Ці елементи створюють специфічний контекст та атмосферу гумору в оригінальному фільмі, однак, «пряме транскодування яких почасти залишається незрозумілим і перекладачам, а звідси – цільовому рецептору» [17, с. 62].

Адекватний переклад фразеологізмів також стає важливою задачею для кіноперекладача, оскільки неправильне їх трактування може призвести до втрати сутності персонажів та спотворення їхнього характеру. Л. Швець вказує на різні способи перекладу фразеологічних одиниць, які можуть використовуватися при дублюванні. Серед них – фразеологічний еквівалент або аналог, дослівний переклад, описовий переклад та контекстуальні заміни. Кожен з цих способів має свої переваги та обмеження, і вибір конкретного методу перекладу фразеологізму повинен враховувати контекст та специфіку фільму або серіалу [32, с. 293].

Для опису процесу дублювання в аудіовізуальному перекладі Т. Журавель звертається до запропонованого О. Поляковою терміну – «ліпсинк-переклад». Цей термін визначає важливість синхронізації аудіо- та відеоряду під час дублювання, а також точної та повноцінної передачі сенсу оригіналу. Основною одиницею цього процесу є «ліпсинк-відповідник» – слово або словосполучення на мові перекладу, яке задовольняє вимоги синхронізму і дозволяє досягнути відповідності між вимовою та рухами акторів на екрані [10, с. 87].

За Т. Журавель основним завданням перекладача є максимально адекватне відтворення інформаційно-емоційного повідомлення, що передається через вербальне мовлення персонажів, а також врахування

лексичних, граматичних, стилістичних та культурних особливостей мовлення акторів. Однак, «специфіка аудіовізуальної продукції (синхронізація аудіо та відео рядів, а у випадку дубльованих фільмів – ще й вимога ліпсинк-перекладу) обмежує перекладача у виборі перекладацьких стратегій та міжмовних перетворень для передачі специфічних елементів оригіналу, як-от реалій та безеквівалентної лексики» [9, с. 33-34].

Т. Лукьянова наголошує на декількох ключових аспектах, які деталізують специфіку процесу дублювання фільму [19, с. 13]:

По-перше, перекладачі, що працюють над дублюванням, повинні мати глибоке знання рідної мови, адже їх завдання – перетворити оригінальний текст на щось таке, що відповідає культурному та лінгвістичному вектору цільової аудиторії. Для досягнення цієї мети важливо враховувати образність мови та контекстуальне значення фраз, так само як і особливості характерів персонажів та ін.

По-друге, дублювання повинно передати колорит та специфічні риси іншомовної культури, які виражені через гумор, гру слів, розмовну лексику, сленг та інтонації персонажів. Це допомагає зробити переклад автентичнішим і віддзеркалює ідеї режисера та сценариста фільму.

Загальна ідея полягає в тому, що дублювання – це не просто переклад слів, а спроба відтворити атмосферу, настрій, та глибинний зміст оригінального фільму іншою мовою. Це вимагає від перекладача високого рівня знань, а також вміння відтворити той самий дух, здатний викликати такі ж враження, які отримали б глядачі оригіналу.

Специфіка роботи з текстом оригіналу під час процесу дублювання є надзвичайно важливою для забезпечення якості та ефективності аудіовізуального перекладу фільмів. Цей процес вимагає від перекладача не лише розуміння мовних особливостей оригіналу, але й врахування численних технічних аспектів, які впливають на синхронність та адекватність дублювання. Серед них одним з ключових є необхідність «синхронізувати рухи губ акторів та репліки дублерів» [19, с. 12].

Отже, враховуючи ці важливі аспекти роботи з текстом оригіналу, можна стверджувати, що кіноперекладє складним завданням, яке вимагає від перекладача не лише мовних навичок, але й технічної компетентності та уміння співпрацювати з аудіовізуальними елементами фільму. Крім того, специфіка дубляжу полягає в тому, що перекладач повинен відтворювати не лише текст, але й емоційний та культурний контекст. Він повинен трансформувати оригінальний текст так, щоб зберегти його якість та зрозумілість для нової аудиторії. Таким чином, робота з текстом оригіналу у процесі дублювання є важливою складовою створення доступних та виразних альтернативних версій фільмів для різних аудиторій.

2.2. Технічна складова роботи з субтитрами під час перекладу кінофільмів

Субтитрування, як метод перекладу аудіовізуальних матеріалів, є не лише важливим елементом кіноперекладу, який дозволяє аудиторії одержувати доступ до фільмів та відеоматеріалів на інших мовах, але і дозволяє аудиторії з порушеннями слуху насолодитись переглядом кінострічки. Субтитри, як текстовий елемент, розміщений на екрані, допомагають глядачам зрозуміти мову та діалоги персонажів, не заважаючи при цьому оригінальному звуковому супроводу.

Я. Каламбет вказує на важливу різницю між субтитрованим перекладом та дубляжем під час перекладу кінофільмів. Згідно з його спостереженнями, субтитрований переклад, як правило, залишає оригінальний текст майже без змін та намагається бути дослівним, щоб забезпечити якомога більшу точність перекладу. Дубляж, навпаки, допускає більше модифікацій та трансформацій тексту, зокрема виконує зміну тексту для цільової аудиторії, здійснює упущення чи заміну слів та речень для кращого сприйняття [12, с. 249].

Технічна складова роботи з субтитрами під час перекладу кінофільмів, за словами В. Пушиної, включає процес створення текстових фрагментів

(субтитрів), які накладаються на відповідні кадри фільму. «Оскільки процес переходить з аудіо- на письмові носії, субтитрування визначається як «інтермодальна» форма перекладу» [26, с. 119].

С. Єлісєєва надає визначення поняття «субтитр» та розглядає технічні аспекти субтитрування в аудіовізуальному перекладі. Субтитри – це текстовий переклад діалогів чи тексту, який розташований у нижній частині кадру фільму. Їх головною метою є забезпечення доступності фільму для аудиторії, яка не володіє мовою оригіналу, а також для глядачів з вадами слуху. [7, с. 158]. Крім того, вони дозволяють аудиторії не лише читати переклад, але і слухати оригінальний аудіоряд, спостерігати за акторами та відчувати їх емоції через тон, темп мовлення та інші аспекти вимови [9, с. 32]. Це створює унікальний досвід, який дозволяє глядачам зануритися в іншу культуру та отримати більше задоволення від перегляду кінофільму.

За Т. Лук'яновою, субтитри – це текстовий супровід, який використовується у відео для передачі діалогів та звукових подій на іншу мову або для допомоги людям із вадами слуху. Вони дублюють або доповнюють звукову доріжку фільму, дозволяючи глядачам зрозуміти мовлення персонажів та звучання звуків у фільмі [19, с. 13].

А. Химич вказує на основні аспекти технічної складової роботи з субтитрами під час перекладу кінофільмів. Ці аспекти визначають специфіку субтитрів і мають важливе значення для якості та ефективності перекладу аудіовізуальних матеріалів [30, с. 841]:

1) По-перше, субтитри повинні відповідати зображенню на екрані, звуковому супроводу та тексту оригіналу. Це означає, що перекладачі субтитрів повинні бути уважними до деталей та забезпечувати точну синхронізацію між відтворенням діалогів і відображенням тексту на екрані.

2) По-друге, субтитри вимагають перетворення усного мовлення на письмовий формат. Це може включати в себе адаптацію розмовної мови до письмового стилю та формату, що вимагає більшої компактності та ясності.

3) По-третє, субтитри обмежені часовими та просторовими рамками через обмежену площу на екрані та потребу відображення тексту в обмеженому часі.

Ці обмеження визначаються необхідністю забезпечення комфортного сприйняття субтитрів глядачами та роблять субтитрування викликом для перекладачів.

Субтитри, як перекладений текст, зазвичай з'являються у нижній частині екрана синхронно з діалогами та монологами героїв фільму [24, с. 108].

Проте важливо враховувати, що субтитри мають обмеження у кількості символів та рядків, оскільки текст повинен вміщуватися на екрані і бути легко сприйнятим глядачами. Зазвичай на екрані одночасно відображають два рядки субтитрів, «за цих умов обов'язково має зберігатися баланс між семантичним аспектом (збереження смислового навантаження), прагматичним аспектом (збереження функції тексту-оригіналу) і стилістичним (збереження первинного стилю)» [7, с. 159]. Важливо відзначити, що технічні обмеження субтитрів можуть вимагати від перекладачів скорочення або адаптації тексту для екранного відображення. Ця обмеженість у кількості символів і рядків може створювати виклики для перекладачів, оскільки їм потрібно зберегти сенс та структуру оригінального тексту в обмежених рамках.

У роботі з субтитрами під час перекладу кінофільмів, як справедливо зауважила Н. Підмогильна, велика увага приділяється діалогам, оскільки саме через них передається репліки персонажів [24, с. 109]. Так, субтитри є основним засобом для передачі усного мовлення у письмовій формі, і це накладає свої особливості на процес перекладу.

Субтитри можуть бути створені з різним ступенем деталізації. Зазвичай вони відтворюють лише репліки персонажів, але іноді включають переклад надписів, звуків та важливих звукових подій. Такий підхід дозволяє глядачам отримати повний обсяг інформації. Також субтитри можуть бути

вбудованими у відеопотік або накладеними на екран у процесі кодування відеофайла. Вони також можуть бути збережені у вигляді окремих файлів, які можна відключити або ввімкнути за потреби [19, с. 13]. Ця різноманітність способів використання субтитрів дозволяє адаптувати їх для різних типів глядачів та мовних контекстів.

С. Радецька визначає ієрархію дискурсних елементів субтитрування, де обов'язкові елементи є тими, які необхідні для розуміння сюжету, частково необов'язкові можуть бути скорочені, а необов'язкові можуть бути випущені [27, с. 83]. Ця ієрархія дозволяє перекладачам зосередитися на найважливіших елементах, які забезпечують зрозумілість фільму, не заважаючи суворим обмеженням, таким як обмеження простору та часу на екрані для відображення субтитрів. Важливо враховувати, що субтитрування має бути якнайбільш точним і ефективним, тому виключення частини тексту може бути обґрунтованим.

Один з ключових аспектів субтитрування полягає в ретельній сегментації інформації. Щоб забезпечити зручність сприйняття і зрозумілість субтитрів, слова та фрази мають бути легко читабельними та автономними семантично та синтаксично. Це означає, що слова, які пов'язані за значенням або граматикою, повинні розміщуватися в одному рядку, якщо це технічно можливо. Довші та більш складні речення слід розбивати на коротші та більш зрозумілі, щоб полегшити сприйняття [10, с. 88].

Т. Лукьянова у своєму описі технічних аспектів субтитрування в кінофільмах також надає важливі рекомендації щодо розміщення, формату та вмісту субтитрів [19, с. 14-15]:

1) Важливо дотримуватися таких технічних аспектів, як розміщення на екрані, кількість рядків, розмір шрифту, колір тексту та інші, щоб забезпечити чітке та легке для читання відображення субтитрів.

2) Підходи до сегментування довгих фраз, уникнення злиття різних висловлювань у одному субтитрі та вилучення зайвих слів або виразів, які не

несуть смислового навантаження, також відображають важливі принципи при створенні субтитрів.

3) Інша важлива ідея полягає в тому, що при перекладі субтитрів необхідно зберігати важливість оригінального тексту та забезпечувати максимальне збереження смислу та інформації, але при цьому враховувати особливості сприйняття глядачів.

Н. Підмогильна також вказує на кілька ключових особливостей цього виду перекладу [24, с. 110]:

1) субтитри повинні бути максимально зрозумілими для глядача, оскільки текст в субтитрах призначений для миттєвого сприйняття. Це означає, що перекладач повинен використовувати доступну мову та структуру, щоб передати суть оригінального вислову.

2) субтитри мають враховувати обмеження на час відображення на екрані та синхронізацію з діалогами акторів. Текст субтитрів повинен вміщатися у точно визначені часові межі, і це може вимагати адаптації перекладу з урахуванням темпу мовлення та специфіки граматичних конструкцій персонажів.

3) субтитри завжди супроводжуються відеорядом, тому важливо враховувати взаємозв'язок між зображенням на екрані та текстовим матеріалом. Це включає в себе як вербальні, так і невербальні аспекти спілкування та взаємодії персонажів.

Т. Журавель зосереджує увагу на тому, що субтитри успішні тоді, коли вони непомітні для глядача і максимально читабельні. Для досягнення цієї «непомітності» субтитрів важливі деякі технічні вимоги. Зокрема вона згадує Е. Фоіс, яка визначила, що текст субтитрів повинен бути розміщений у максимум два рядки, і довжина кожного рядка (з урахуванням пробілів та розділових знаків) не перевищувала тридцяти п'яти до сорока знаків [10, с 88].

Т. Лукьянова пропонує різні способи перекладу субтитрів у кінофільмах, враховуючи технічну складову цього процесу. Ці способи

включають в себе словниковий відповідник, транскодування, калькування, контекстуальну заміну та описовий переклад. Важливо, що вони можуть бути застосовані і в інших видах перекладу [19, с. 15-16].

Словниковий відповідник полягає в використанні аналогічних слів чи фраз на цільовій мові для відтворення оригінального тексту. Транскодування включає різні методи транслітерації, транскрибування та заміну слів з описовим перекладом. Калькування передбачає використання прямих перекладів слів без адаптації до контексту. Контекстуальна заміна охоплює різні види трансформацій, такі як конкретизація, генералізація, додавання, вилучення, заміна однієї частини мови на іншу, антонімічний переклад і перестановка слів. Описовий переклад використовується для точного передавання сенсу оригінального тексту в обмежених субтитрах, часто включаючи конкретизацію значень та трансформацію додавання слів.

Отже, вибір певного способу перекладу визначається балансом між семантичними, прагматичними та стилістичними аспектами, які важливі для забезпечення комунікативної ефективності субтитрів у кінофільмах.

РОЗДІЛ 3
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ ВІНСТОНА ГРУМА «FORREST GUMP» ТА ОДНОЙМЕННОГО ФІЛЬМУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Існує чимало фільмів, які за короткий період свого існування встигли стати своєрідною класикою. Кінострічка «Форрест Гамп» є одним із таких творів кіномистецтва. Після виходу цього фільму на екрани, він отримав більше тридцяти нагород, серед яких шість нагород премії Оскар, та став улюбленим для багатьох людей у багатьох країнах. Проте, незважаючи на його популярність, для багатьох фанатів може стати новиною, що цей фільм є адаптацією однойменного роману Вінстона Грума. Ще більшим сюрпризом можуть стати відмінності між сюжетом книги та фільму: починаючи від подій описаних у книзі, які не згадували або замінили у фільмі, закінчуючи самим характером улюбленого персонажа багатьох – Форреста Гампа. Коли роман тяжіє до сатири, то фільм показує наївнішого головного персонажа та майже інфантилізує його в очах глядача.

Зважаючи і на відмінності в сюжеті (упущено ті сцени, де він був астронавтом, стає рестлером та балотується в сенат США) і на характер головного героя – можемо сказати, що адаптація була доволі вільною, з метою привернути увагу глядачів і викликати у них хороші асоціації з фільмом. Добродушні комедії запам’ятовуються більшій аудиторії, ніж цинічні історії.

Як і адаптація книги до фільму, текст роману теж зазнав різних трансформацій під час перекладу.

У цьому розділі представлено аналіз перекладу книги «Форрест Гамп» у перекладі Наталії Вишневської, який було опубліковано 2016 року видавництвом «Видавнича група КМ-БУКС». Цей аналіз буде зосереджено переважно на тропах та стилістичних фігурах. Він необхідний для того, щоб зрозуміти, яку роль відіграв прийом адаптації під час перекладу художнього тексту.

Окрім цього проаналізовано лексичні та граматичні трансформації тексту під час створення субтитрів. Завдяки цьому стане зрозумілим вплив іншого рівня: тексту до технічних вимог субтитрування.

Важливим є також порівняльний аналіз перекладу від різних студій українського дубляжу. Саме завдяки йому ми зможемо зрозуміти на скільки часто перекладачі використовують прийом адаптації, та як його застосування впливає на сприйняття тексту глядачем.

3.1. Способи та прийоми відтворення тропів та стилістичних фігур в українському перекладі книги

Однією з ключових складових мистецтва адаптації тексту є відтворення основних художніх прийомів, таких як тропи та стилістичні фігури, що становлять каркас оригінального твору. Способи, якими перекладачі відтворюють тропи та стилістичні фігури оригіналу, визначають наскільки точно та ефективно може бути передана суть та атмосфера твору в новій мові та культурному контексті. Важливість цього аспекту полягає в збереженні художньої цінності твору та можливості передати аудиторії те, що було задумано автором оригіналу.

Проаналізувавши конкретні приклади з тексту перекладу, ми можемо спостерігати, як різні способи та прийоми використовуються для відтворення тропів та стилістичних фігур в українському перекладі роману «Forrest Gump». Перекладачі підібрали еквіваленти та аналоги, що певним чином допомогли відтворити мовні особливості оригіналу та передати емоційний заряд тексту для українських читачів. Результати аналізу представлені на рисунку 3.1.

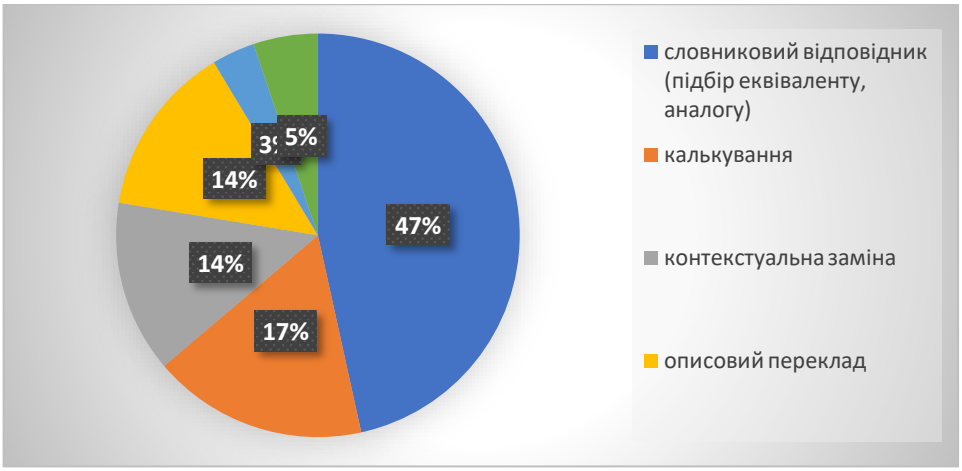

Рисунок 3.1 Прийоми відтворення тропів та стилістичних фігур в перекладі книги «Forrest Gump» на українську мову

Найчастіше перекладачі під час перекладу було використано словниковий відповідник (підбір еквіваленту, аналогу). Нижче представлені самі приклади з книги «Forrest Gump» та її перекладу Н. Вишневської:

when people think of a idiot, more'n likely they be thinkin of one of them Mongolian idiots – the ones with they eyes too close together what look like Chinamen an drool a lot an play with theyselfs [43, с. 4].

коли йдеться про ідіотів, – то переважно мають на увазі даунів, ну, тих, косооких, як китайці, які пускають слину й дрочать на людях [49, с. 5].

Оригінальний фрагмент з роману «Forrest Gump» містить гру слів та троп, а саме «when people think of an idiot» та порівняння ідіотів з «Mongolian idiots». Український переклад використовує вираз «коли йдеться про ідіотів» та порівнює ідіотів з «даунами, як китайці». Це є прикладом підбору аналогу, проте перекладач використав значно грубій по відношенню окремої категорії людей вираз.

and I went on down the street [43, с. 4].

та й плентаюся собі далі вулицею [49, с. 6].

У виразі «та й плентаюся собі далі вулицею», перекладач використав аналог, який передає ідею руху по вулиці, але також вносить більше експресивності, що може бути важливим для збереження атмосфери твору та створення образу головного героя.

wile the teacher was talkin [43, с. 4].

а вчителька шось теревенила [49, с. 8].

Оригінальний текст містить фразу «was talkin». Український переклад використовує підбір аналога, застосовуючи більш невимушений вираз «шось теревенила» для передачі смислу оригіналу.

They was one big fat boy [43, с. 5].

Був там один гладун [49, с. 8].

У цьому фрагменті перекладач використав підбір еквіваленту. Він зберіг мовні особливості та саркастичний тон оригіналу, вибравши слово «гладун», яке передає ідею не тільки товстої фігури, але і специфічного характеру цієї фрази.

Said they jus couldn't believe it [43, с. 5].

І сказали, шо очам не вірять [49, с. 9].

Спостерігаємо підбір еквіваленту у вигляді фразеологізму, який зберігає загальний смисл оригіналу, проте надає йому культурного забарвлення, та передає ідею шоку та недовіри.

I could just shove the other guys' heads down [43, с. 6].

хлопців я розштовхував так, що вони сторчголов падали [49, с. 11-12].

У цьому вислові ми спостерігаємо підбір еквіваленту, де український вираз «сторчголов падали» вдало передає гумористичний характер сцени та тон висловлювання.

he's gonna «get» me [43, с. 6].

Він мене «влаштує» [49, с. 14].

У цьому прикладі використовується прийом підбору еквіваленту. Оригінальне слово «get» має кілька значень, одне з яких вказує на намір або план. Перекладач використовує еквівалент «влаштує», який точно передає цей смисл та намір.

callin me a «stupo» an al [43, с. 6].

обзивати баняком і всіляке таке [49, с. 14].

Оригінальний термін «stupo» є сленговим виразом і не має прямого еквіваленту в українській мові. Таким чином, перекладач використовує аналоговий переклад, щоб передати сутність і контекст цього виразу.

THE ALL STATE FOOTBALL BANQUET WAS TO BE HELT IN A little town called Flomaton, what Coach Fellers described as a «switch up the railroad tracks». [43, с. 8].

Бенкет на честь шкільних змагань відбувався в містечку Фломатон, яке тренер Феллерз назвав «залізничною стрілкою» [49, с. 17].

Перекладач використовує аналогічну метафору «залізнична стрілка» для передачі сенсу оригіналу. У цьому прикладі перекладач вдало відтворив метафору, використовуючи схожий образ. У результаті, український читач може легко розуміти асоціації, які автор мав на увазі в оригінальному тексті.

they was all sorts of shit fixin to hoppen [43, с. 9].

Треба було вирішувати до біса проблем [49, с. 20].

Перекладач використовує підбір еквіваленту для виразу «they was all sorts of shitfixin to hoppen». Він передає мовну аутентичність та експресивність оригіналу, використовуючи аналогічний вираз.

I could figger out this guy's a moron [43, с. 9].

Я зрозумів, що цей хлопець – довбень [49, с. 20].

Для перекладу «this guy's a moron» перекладач використовує еквівалентний вираз «цей хлопець – довбень», який є відтворенням англійського терміну з вказівкою на його негативну коннотацію.

an he eyein me pretty careful too [43, с. 9].

І почав він мене сверлити поглядом [49, с. 21].

Оригінальний текст містить фразу «he eyein me pretty careful», що вказує на уважне спостереження або докладне обстеження. Перекладач використав фразу «сверлити поглядом», що передає ідею уважності та вигляду, але зберігає образність оригіналу.

You shore is quick for such a big guy [43, с. 25].

Як на такого здоровила, ти дуже меткий [49, с. 71].

У цьому прикладі також використано підбір аналогу для відтворення тропу. Оригінальний текст використовує фразу «shore is quick» для підкреслення несподіваної швидкості для такої великої особи. Перекладач використав український вираз «дуже меткий», що відтворює аналогічну ідею несподіваної реакції для головного героя.

Yessiree [43, с. 11]!

Певна річ [49, с. 26]!

У цьому виразі перекладач використав підбір аналогу, що є менш експресивною формою, проте передає загальний сенс оригіналу.

Coach Bryant have his own goons to show me around [43, с. 11]. *У тренера Браянта були свої «викидайли»* [49, с. 26].

У цьому випадку перекладач використовує підбір аналогу, замінюючи «goons» на «викидайли». Цей спосіб відтворює семантичний зміст оригіналу, але відображає його в контексті, зрозумілому українському читачеві.

They take me to where I is gonna stay, which is a nice brick building on the campus that somebody says is called the «Ape Dorm [43, с. 11]. «

Вони відвели мене туди, де я тепер житиму, – у гарну кам'яницю в студмістечку (хтось сказав, що вона зветься гуртожитком неандертальців») [49, с. 26].

В оригіналі, фраза «the 'Ape Dorm'» має стилістичне значення та може бути не зрозумілою для читача, тому перекладач використав фразу «гуртожиток неандертальців», яка замінює аналогію на більш зрозумілий образ для українського читача. Цей прийом дозволяє зберегти смисловий контекст та гумор оригіналу.

an then suddenly the door of the room done crashed in flat an scare me haf to death [43, с. 11]!

аж тут раптом вилетіли двері кімнати – я мало не вмер од переляку [49, с. 27].

В цьому виразі «haf to death» є англійським тропом і означає інтенсивний ступінь страху. В українському перекладі цей троп був

відтворений за допомогою підбору еквіваленту, що передає інтенсивність емоцій автора. Український переклад «я мало не вмер од переляку» вдається передати сутність оригіналу та емоційне навантаження.

Coach Bryant be settin up in a great big tower lookin down on us like the Great Gawd Bud [43, с. 11].

Тренер Браянт сидів на великій вишці й дивився вниз наче Бог Усемогутній [49, с. 28].

У цьому прикладі спостерігаємо використання прийому підбору еквіваленту. Текст адаптує фразу «Great Gawd Bud» українською, вживаючи еквівалентну фразу «Бог Усемогутній». Цей спосіб допомагає вірно передати смислове навантаження, проте не передає настрою оригіналу.

an if I don't like it [43, с. 11].

І якщо мені це не до шмиги [49, с. 28].

Використовують прийом контекстуальної заміни. Перекладач вибрав еквівалентну фразу «не до шмиги», яка передає сенс оригіналу і відображає колорит та стиль оригіналу. В перекладі враховано контекст і розмовну природу вислову.

I was so scairt of bein put in this «away» place I'd always try to be better, but I'm damned if there's a worst place they could of sent me than this Ape Dorm thing I'm livin in [43, с. 12].

Я так боявся цього невідомого місця «геть», шо завжди намагався бути чемним, та нехай мене чорти вхоплять, коли є місце гірше за цей «гуртожиток неандертальців», у якому мене оселили [49, с. 29]!

У цьому прикладі використано підбір еквіваленту як спосіб відтворення тропу. Оригінальний текст містить мовну гру навколо терміну «away» і асоціює його з «Ape Dorm», що створює гумористичний контекст. Перекладач українською мовою вдало передав цей гумор та ідею антитези між «away» та «гуртожитком неандертальців», зберігаючи комічний ефект оригіналу.

Curtis an me ain't gettin along so hot [43, с. 12].

Ми з Кертисом не дуже ладнали [49, с. 30].

У цьому прикладі використано підбір аналогу. Перекладач використав фразу «не дуже ладнали» для виразу неприязних стосунків між головним героєм і Кертісом, що відтворює грубий характер оригіналу «ain't gettin along so hot».

Oh God, it were awful–an gettin worst [43, с. 22].

Божечку, яке то було жахіття, і ставало тіко гірше [49, с. 61].

Оригінальний текст містить посилання на погану ситуацію, яка стає ще гіршою. Перекладач використав вираз «жахіття, і ставало тіко гірше», щоб передати зростаючу негативну динаміку, яка була характерною для оригіналу.

his eyes got all cloudy an that terrible pink sky seem to drain all the color in his face [43, с. 24].

очі в його затуманилися, наче це рожеве небо висмоктало з його обличчя весь колір [49, с. 66].

У цьому прикладі використано підбір еквіваленту. Перекладач переклав вираз «packin up my shit» як «спакував свої бебехи», що передає загальний сенс фрази. У цьому випадку, перекладач зберігає основну ідею оригіналу та відтворює її українською мовою.

But shit on that [43, с. 23].

Чхати я хотів на це [49, с. 64].

Оригінальний вираз «shit on that» є грубим англійським виразом та виражає негативне відношення до чогось. Перекладач вирішив передати цю жорсткість та негативний відтінок за допомогою еквівалентного українського виразу «чхати я хотів на це», який виражає подібне відношення.

We be flyin high over the pacific ocean, an colonel Gooch is tellin me what a great hero I am going to be when we get back to the United States [43, с. 28].

Ми перелітали Тихий океан, підполковник Гуч розпатякував яким героєм я буду в Сполучених Штатах [49, с. 79].

У цьому прикладі використано підбір аналогу для передачі «is tellin». Перекладений текст включає діалектну форму «розпатякував» яка відтворює

мовний стиль героя. Перекладач українською мовою виразив стиль мовлення героя, використовуючи діалектний елемент, та зберіг сенс оригіналу.

After that, all hell break loose [43, с. 28].

І тут почалося справжнє пекло [49, с. 79].

Оригінальний текст містить живий і неформальний вираз «all hell break loose», який описує хаос і конфлікт. Перекладач вибрав еквівалентний вираз «справжнє пекло», який передає ідею хаосу та негараздів у більш загальному стилі української мови.

I wouldn get you a glass of warm spit, you filthy cocksucker [43, с. 28].

Та я тобі, мерзото, і склянку блювотиння не подам [49, с. 81].

Перекладач обрав стратегію підбору аналогу, що зберігає стилістичне забарвлення фрази, проте у менш грубій формі.

How many babies have you kilt today, you big ape [43, с. 28]?

І скільки немовлят ти сьогодні вбив, неандерталець [49, с. 81]?

У цьому прикладі використано підбір аналогу для відтворення тропу. Перекладач використав аналогію між «big ape» і «неандерталець» для передачі зневажливого тону оригіналу. Цей прийом дозволяє передати емоційну навантаженість та інтенсивність оригінального вислову.

The President is a great big ole guy [43, с. 28].

Президент виявився здоровенним літнім Дядьком [49, с. 82].

У цьому прикладі також спостерігаємо підбір аналогу. Перекладач використав термін «Дядько» для передачі «great big ole guy», що вказує на старшого віку та можливо на деяку фізичну масивність. Цей переклад відтворює загальний сенс оригіналу та додає специфічний колорит для українського читача.

Проаналізувавши ці приклади можемо зазначити, що підбір словникового відповідника найчастіше використовували з метою адаптувати слова або ж вирази для українськомовного читача. Також часто таку заміну використовували для уникнення прямого перекладу мовлення головного героя, яке містить у собі певні відхилення. У цьому випадку перекладач

застосовувала літературний відповідник до ненормованого мовлення Форреста Гампа. Підбір аналогу чи еквіваленту також слугував збереженню стилю тексту оригіналу, та підтримував смислову завантаженість кожної репліки.

Наступним за частотністю використання прийомом є калькування.

I been a idiot since I was born [43, с. 4].

Я ідіот від народження [49, с. 5].

У перекладі використано калькування, що означає дослівне відтворення оригінального тексту. Цей метод намагається зберегти точність та лексичну вірність оригіналу, але при цьому може сприяти втраті метафоричності оригінальної фрази.

shake like he's in the electric chair or somethin [43, с. 5].

трусило, наче на електричному стільці абощо [49, с. 8].

У цьому виразі використано для перекладу порівняння використано калькування, яке передає ідею тривожності або нервовості, подібної до ситуації на електричному стільці, зберігаючи гумористичний підтекст оригіналу.

«Forrest, you jus got to keep a lid on it till this thing's over, an then we get it open for you–okay [43, с. 8]?

Форресте, доведеться тобі не відкручувати кришечку, аж поки все не закінчиться, а потім ми тобі допоможемо, о'кей [49, с. 17]?

Автор використовує фразеологізм «keep a lid on it» для вираження необхідності зберігання спокою та стриманості до закінчення події. Перекладач використовує прийом калькування, що унеможливить розуміння цієї фрази для української аудиторії.

Unfortunately, what might of looked nice from the outside was not true for the inside [43, с. 11].

Шкода, що зовні будівля була гарна, а всередині не надто [49, с. 26].

В наступному прикладі використано калькування. Цей прийом дозволяє передати загальний смисловий контекст, але можуть бути відсутні стилістичні відтінки оригіналу.

Curtis ain't very tall, but he look like an icebox otherwise [43, с. 11].

Кертис не надто високий, але скидається на холодильник [49, с. 27].

У цьому виразі троп «look like an icebox» був відтворений за допомогою калькування і передає зовнішній вигляд персонажа. Українському перекладу вдається передати сутність та образність оригіналу, порівнюючи персонажа з холодильником.

I says, «Uh, uh», [43, с. 11].

Я відповів: «Нє-а» [49, с. 28].

У цьому прикладі використовується прийом калькування (дослівний переклад). Перекладач буквально передав відповідь героя «Uh, uh» як «Нє-а». Цей спосіб допомагає зберегти оригінальну фразу без втрати сенсу та структури.

I feel his eyes burnin hot on my big stupid ass [43, с. 11].

Його погляд обпік мою дурну широку дупу [49, с. 28].

У даному випадку використовується прийом калькування. Слово «ass» в оригіналі вживається в контексті жорсткого мовлення, і в українському перекладі воно замінене відповідним виразом, що передає схожий тон та значення. Це допомагає підтримувати стилістику та емоційну навантаженість оригінального тексту.

till I'm so exhausted my tongue hangin down to my navel [43, с. 14].

поки від утоми у мене язик вивалювався мало не до пупа [49, с. 35].

У цьому прикладі використано калькування для відтворення тропу. Оригінальний текст містить уявний образ втомленого стану, де язик «вивалювався мало не до пупа». Перекладач передав цей образ дещо буквально, залишаючи відомий англійський вираз «my tongue hangin down to my navel» українськомовному читачеві. Цей прийом дозволяє зберегти образність оригіналу.

Forrest, I have seen that glowing sparkle of curiosity burning deep in your mind [43, с. 27].

я, Форресте, бачу, що в твоїй свідомості зачаїлася іскра допитливості [49, с. 77].

У цьому прикладі використано калькування для передачі тропу. Оригінальний текст містить образ «glowing sparkle of curiosity burning deep in your mind», який описує допитливість та інтелект головного героя. Український перекладач використовує фразу «зачаїлася іскра допитливості», яка вдало передає суть оригіналу, виокремлюючи допитливість Форреста.

Аналіз застосування кальки як прийому перекладу дав зрозуміти, що перекладач використовував його у моментах, коли вважала, що контекст сказаного буде зрозумілим читачу. Або коли не могла знайти відповідник до певних виразів, що ускладнило розуміння тексту. Такі моменти «гальмують» момент читання та «виривають» реципієнта з атмосфери книги.

Під час перекладу також часто використовували контекстуальну заміну та описовий переклад.

rown paper bag [43, с. 5].

брунатний паперовий мішок [49, с. 10].

У цьому прикладі ми спостерігаємо контекстуальну заміну (конкретизацію) для епітету, оскільки в українському перекладі оригінальне «brown paper bag» (бурштиновий паперовий мішок) було замінено на «брунатний паперовий мішок». Ця заміна зберігає матеріал для асоціацій з паперовим мішком, але надає йому конкретну характеристику кольору. В такий спосіб, перекладач намагається подати більше деталей, щоб зробити зображення більш живим для українського читача.

with a bunch of his friends [43, с. 6].

З ватагою друзяк [49, с. 14].

У цьому випадку виділяється прийом контекстуальної заміни. Оригінальне «a bunch of his friends» може бути відтворено як «друзі» без додаткового контексту. Однак перекладач вводить слово «ватага», щоб

виразити більше інформації про характер цих друзів, надаючи більш живописний образ.

an then they begun a sort of low mumblin [43, с. 8].

А потім у залі загуло як у вулику [49, с. 18].

У цьому прикладі, перекладач вибрав описовий підхід для передачі ефекту «low mumbling», використовуючи фразеологізм «як у вулику» для передачі звукової атмосфери.

У виразі «That is to put it mildly» перекладач використав описовий переклад, щоб передати сутність фрази, а не буквальний еквівалент. Український варіант «нелегка справа» точно передає смисл оригіналу, залишаючи підтекст інформації в зрозумілій формі для українських читачів.

It is a movie about two people [43, с. 10].

Фільм був про парочку [49, с. 23].

У цьому прикладі перекладач використовує контекстуальну заміну, замінюючи оригінальний вираз «two people» на «парочку». Цей прийом допомагає зберегти сенс оригіналу та передати його в українському контексті але робить його більш стилістично забарвленим.

but it's okay with him so long as I get my big ass out of town [43, с. 10].

але це добре, якщо я вшиюся з міста [49, с. 25].

У цьому випадку, перекладач використав контекстуальну заміну, замінюючи англійський вираз «get my big ass out of town» на український вираз «вшиюся з міста». Цей прийом враховує зміст та настрій оригіналу та передає їх українському читачеві.

A feller be standin there in the doorway with a wild look on his face, eyes all bugged out, no teeth in front, nose look like a yeller squash an his hair standin straight up like he done stuck his thing in a light-socket [43, с. 11].

В одвірку стояв хлопець з божевільним виразом на обличчі: очі вирячені, спереду бракує зубів, ніс розтовчений, а волосся стоїть сторч, наче він дещо в розетку застромив [49, с. 27].

В цьому прикладі троп «like he done stuck his thing in a light-socket» був відтворений за допомогою описового перекладу. Це описує зовнішній вигляд людини та вказує на те, як її волосся «стоїть» від страху чи здивування. Український переклад передає цю картину за допомогою порівняння і описових слів, що дозволяє українському читачеві візуалізувати сцену.

so's you'd go to the bathroom an wouldn't fine nothin but a hole in the floor to shit in [43, с. 12].

ото заходите ви до вбиральні, а там лишень зяє в підлозі, туди й роби свою справу [49, с. 30].

У цьому прикладі спостерігається використання прийому «описового перекладу». Оригінальна фраза має свою специфіку і контекст, який важко було б точно передати в українському перекладі. Тому, замість прямого перекладу, використовується описовий спосіб, що дає можливість читачам отримати близьке уявлення про ситуацію, яка описується в оригіналі.

No tellin what them gooks would of done if they caught us [43, с. 22]

Не можу уявити, що було б, якби косоокі нас зловили [49, с. 61].

Перекладач застосовує контекстуальну заміну для відтворення «gooks», що вдало передає експресивність та стилістику оригінального речення.

I grap him up an thow him over my shoulder like a flour sack [43, с. 22].

Тоді я завдав його на плече, як лантух з борошном [49, с. 61].

У цьому прикладі бачимо описовий переклад тропу. Оригінальний текст містить порівняння дії головного героя з «flour sack» для підкреслення його фізичної сили та рішучості. Перекладач використав образ «лантуха з борошном» для передачі цього образу українському читачеві, зберігаючи сутність тропу.

Goddamn [43, с. 23].

Дідько б їх усіх втопив [49, с. 64].

У цьому прикладі використано контекстуальну заміну. Вираз «Goddamn» є ненормативною лексикою, яка виражає подив або обурення. Перекладач використав український вираз «Дідько б їх усіх втопив», щоб

передати схожий ступінь обурення та подиву без використання ненормативної лексики.

I hadn't noticed it, but it had quit rainin an the sky done turned a awful pinkish color. It made everbody's face look like death itsef, an for some reason, the gooks done quit shootin for a wile, an so had we [43, с. 24].

Я навіть не помітив, як ущух дощ і небо стало якесь дивовижно рожеве, через шо всі чомусь стали схожі на небіжчиків, і чомусь перестали стріляти косоокі, і ми також [49, с. 66].

У цьому випадку перекладач застосовує стратегію описового перекладу, повністю відтворюючи сенс оригіналу.

That night I am packin up my shit to go back home to get my Medal of Honor an meet the President of the United States [43, с. 27].

Увечері я спакував свої бебехи, щоб вирушити о свою медаль і познайомитися з президентом Споду. чених Штатів [49, с. 76].

У цьому прикладі використано описовий переклад та підбір еквіваленту. Перекладач переклав вираз «packin up my shit» як «спакував свої бебехи», що передає загальний сенс фрази. Описовий переклад вказує на те, що головний герой готується до важливого події в своєму житті. У цьому випадку, перекладач зберігає основну ідею оригіналу та відтворює її українською мовою.

This war is not for you, old pal–nor me–and I am well out of it as I'm sure you will be in time [43, с. 27].

Ця війна не для тебе, друзяко, і не для мене, і я вже звільнився від неї, і ти також скоро звільнишся [49, с. 77].

У цьому прикладі використано описовий переклад. Перекладач використав українську фразу «звільнився від неї», щоб передати ідею того, що головний герой вже не бере участі в війні. Описовий переклад дозволяє передати зміст оригіналу та його емоційну забарвленість.

Take the tide, my friend, and as you are carried along, make it work for you, fight the shallows and the snags and never give in, never give up [43, с. 27].

Нехай тебе підхопить хвиля змін, друже, і коли попливеш уперед, змусь її працювати на себе, долай мілини й перепони, не здавайся, ніколи не здавайся [49, с. 77].

У цьому прикладі використано контекстуальну заміну для передачі тропу. Оригінальний текст містить образ морської хвилі, яка символізує важливість відчайдушного боротьби та несамовитості. Український перекладач вибрав вираз «підхопить хвиля змін», який зберігає образ морської хвилі, а також відтворює ідею боротьби та використання змін на свою користь.

goin out for a drink to this little bar [43, с. 28].

Час уже перехилити чогось в одному маленькому барі [49, с. 81].

У цьому прикладі спостерігаємо описовий переклад. Перекладач передав оригінальну ідею, використовуючи українську фразу «перехилити чогось», що вказує на відвідування бару з метою випити, та відтворює інформальний характер оригіналу.

Контекстуальний та описовий переклад, як і підбір словникового відповідника, застосовували задля адаптації тексту під реалії знайомі українськомовному читачеві. Застосування такого прийому дає змогу читачеві глибше поринути у атмосферу книги.

Перефразування та транс кодування використовували в окремих випадках. Для позначення звуків та особливостей вимови деяких слів.

Hee Hee [43, с. 4].

Хі-хі [49, с. 6]!

У цьому прикладі ми бачимо, як оригінальний текст містить англійську фразу «Hee Hee», яка використовується для вираження сміху. Український переклад «Хі-хі» вдало передає цей смішний контекст та відтворює сміх як емоційний стан. Перекладач використав транскодування, що легко розуміється українською мовою.

an fix me a pitcher of limeade [43, с. 4].

і приносила мені кухоль з лаймонадом [49, с. 7].

У цьому відрізку тексту оригінал містить фразу «limeade» (лаймонад). Український переклад використовує прийом транскодування та відтворює зміст фрази точно та зрозуміло для аудиторії.

two other people what look like goon [43, с. 5].

двоє здоровань, схожих на викидайлів [49, с. 9].

У цьому випадку, перекладач відтворив порівняння за допомогою перефразування, при цьому не відступаючи від образності англійського вислову і зберігаючи гумористичний ефект.

She is all dressed up in a white dress an a pink flower in her hair an she look like nothin I have ever dreamt of [43, с. 9].

Біла сукня, рожева квітка у волоссі – просто мрія [49, с. 23]!

У даному прикладі видно, що перекладач використав перефразування, замінюючи англійський опис «all dressed up in a white dress an a pink flower in her hair» досить точним українським аналогом але коротшим за формою.

it is not so easy to ask anyone for a date. That is to put it mildly [43, с. 9].

навіть запросити її на побачення – нелегка справа [49, с. 23].

he say this gonna be our «secret weapon»–like a «Adam Bomb», [43, с. 14].

тренер Браянт сказав, шо це наша «таємна зброя», шось на взір «адамної бомби» [49, с. 35].

У цьому прикладі використано транскодування для відтворення тропу. Оригінальний текст включає асоціації з «secret weapon» та «Adam Bomb», що створюють образ потужного засобу. Перекладач використав аналог «таємна зброя» та транскодування з «адамною бомбою» для передачі суті тропу, зберігаючи подібність з оригіналом.

Варто зазначити, що в оригіналі ми бачимо персонажа з відхиленнями мови, проте для його перекладу перекладач переважно використовував літературні еквіваленти, дещо змінюючи цим і характерний образ Форреста.

Що стосується перекладу фільму, то, можна зазначити, що способи перекладу загалом співпадають із перекладом книги. Однак, конкретні приклади з фільму будуть розглянуті у наступних підрозділах.

Отже, можемо відзначити, що для перекладу фільму було використано переважно прямий переклад, проте перекладач не уникав і використання адаптативних прийомів. Тобто у цьому перекладі для оптимального розуміння перекладного тексту читачем, було використано поєднання перекладу та адаптації. Прийом адаптації було використано для оптимального розуміння тексту читачем. Наближення реалій описаних у книзі до українських, має на меті створити ідентичну атмосферу для реципієнта тій, що відчуває читач оригіналу. Вважаємо за потрібне також наголосити на тому, що мовні відхилення у тексті перекладу було проігноровано перекладачем, з метою досягнення максимально читабельного тексту, навіть якщо для цього було пожертвувано однією з основних характеристик головного персонажа, а саме – його мовленням.

3.2. Лексичні та граматичні трансформації у субтитрах до фільму

Субтитрування – це один із ключових аспектів аудіовізуального перекладу, який передбачає вставку тексту на екрані з метою передачі аудіовізуального контенту аудиторії. У цьому розділі нашої роботи ми зосередимося на лексичних та граматичних трансформаціях, які виникли під час створення субтитрів для фільму «Forrest Gump», зосередившись на конкретних прикладах. Як ми зазначали у попередніх підрозділах, для створення субтитрів існують чіткі правила, які зосереджують на кількості символів на екрані та їхньої оптимальної тривалості, щоб зробити їх читабельними та зрозумілими для глядача.

My momma always said, «Life was like a box of chocolates [48].

Моя мама завжди казала: «Життя як коробка шоколадних цукерок» [47]

У цьому випадку, перекладач використав словниковий відповідник для перекладу фрази «box of chocolates» як «коробка шоколадних цукерок». Це досить точний переклад, який передає ідею оригіналу, а також перефразування, щоб передати ідею оригіналу українською мовою. Для

перекладу «always said» використано «завжди казала», що є еквівалентом і несе той самий сенс. Крім того, перекладач використав поєднання речень для структурної зручності та легшого сприйняття українською аудиторією.

act like a bunch of ghosts or spooks or something [48]

Вдавали із себе якихось опудал чи привидів [47]

У цьому прикладі перекладач використав словниковий відповідник для перекладу фрази «ghosts or spooks» як «опудал чи привидів». І також упустили частинку «or something» для збереження оптимальної довжини речення, не змінюючи при цьому суть вислову. Це передає схожу семантику оригіналу.

Momma said that the Forrest part was to remind me that sometimes we all do things that, well, just don't make no sense [48].

Мама казала мені, що моє ім'я нагадуватиме мені, що іноді ми всі робимо речі, які не мають жодного сенсу [47]

У цьому випадку перекладач використав перефразування для передачі ідеї оригіналу українською мовою, замінивши багато слів оригіналу на менший обсяг слів у перекладі. Перекладач вдало відтворив смислову структуру оригіналу.

What are you all staring at [48]?

Чого витріщилися [47]?

В цьому прикладі перекладач використав контекстуальну заміну, замінивши «staring at» на «витріщилися» для передачі сенсу та інтонації оригіналу. В українському мовному контексті ця фраза передає ідею пильного або цікавого погляду.

since her grandpa's grandpa's grandpa had come across the ocean about a thousand years ago [48].

Відколи дідусь її прадіда перетнув океан десь 1000 років тому [47].

У цьому прикладі перекладач використав перефразування для передачі ідеї оригіналу, де слова «grandpa's grandpa's grandpa» були перефразовані як

«дідусь її прадіда», що передає ту ж саму інформацію, але більш зрозуміло українському читачеві і економить простір.

smart lady [48]

Розумною леді [47]

У цьому випадку використано калькування, коли англійський вираз «smart lady» буквально перенесено на українську мову. Це допомагає зберегти оригінальний вираз та зміст без зайвих трансформацій.

We're talking about five little points here. There must be something can be done [48].

Це ж 5 нещасних балів. Ну, можна ж тут якось зарадити [47]?

У цьому прикладі, перекладач використовує словниковий відповідник, перекладаючи «five little points» як «5 нещасних балів». Такий підхід зберігає ідею «малих балів» та передає її українському читачу. В оригіналі, фраза «There must be something can be done» вимагає контекстуального розуміння. У перекладі, ця ідея передається контекстуальною зміною фрази на «можна ж тут якось зарадити», що передає схожу ідею.

You don't say much, do you [48]?

А ти, я бачу, мовчун, так [47]?

У цьому прикладі, перекладач використовує перефразування, перекладаючи «You don't say much» як «А ти, я бачу, мовчун» Переклад передає сенс оригіналу.

But we didn't mind[48].

Але нам не було погано [47].

У цьому прикладі, перекладач використовує перефразування, переклавши «But we didn't mind» як «Але нам не було погано». Перекладач вибрав іншу фразу для передачі сенсу оригіналу.

Yeah, that sounds good [48].

Так, залюбки [47].

У цьому прикладі, перекладач використовує контекстуальну заміну, переклавши «That sounds good» як «залюбки». Переклад передає схожу ідею, враховуючи контекст сцени.

swinging my hips [48].

Крутити стегнами [47].

Перекладач використав словниковий відповідник для перекладу фрази «swinging my hips» як «Крутити стегнами». Цей переклад передає сутність оригіналу та ідею рухів стегнами.

You can't sit here[48].

Сюди ти не сядеш [47].

У цьому випадку також використано словниковий відповідник для передачі сенсу оригіналу. Перекладач вдало відтворив ідею заборони сидіти поряд. Крім того, змінена структура речення (перестановка).

the sweetiest voice in the wide world[48].

Наймиліший у світі голос [47].

Перекладач використав словниковий відповідник для передачі сутність оригіналу та підсилення ідеї про надзвичайно солодкий голос. Також застосовано упущення слова «wide», що не впливає на сенс оригіналу, проте економить простір.

She was like an angel[48].

Вона була немов янгол [47].

Перекладач використав словниковий відповідник для передачі сутність оригіналу та підсилення порівняння між героєм і ангелом.

Hey... dummy [48]!

Агов, бовдуре [47]!

У цьому прикладі використовується підбір еквіваленту. Англійське «dummy» відповідає українському «бовдуре», яке передає образну характеристику.

Are you retarded, or just plain stupid [48]?

Ти розумово відсталий чи просто тупий [47]?

У цьому прикладі використано перефразування для передачі образного змісту англійського виразу. «Retarded» перефразовано як «розумово відсталий», а «stupid» як «просто тупий».

But I can run like the wind blows[48].

Але я бігаю як вітер [47].

У цьому випадку, перекладач використав підбір еквіваленту, де «like the wind blows» перекладено як «як вітер». Це передає схожість у швидкості та легкості бігу головного героя.

Her Momma had gone up to heaven [48].

Її мати відійшла на небеса [47].

У цьому випадку, перекладач використав словниковий відповідник, де «gone up to heaven» перекладено як «відійшла на небеса». Це передає ідею смерті та переходу до небес. В українському перекладі також було додано граматикалізований елемент «на», щоб виразити точніше локацію – «на небеса».

Dear God! Make me a bird so I can fly far, far, far away from here [48].

Боже, зроби мене пташкою, щоб я змогла полетіти далеко звідси [47].

В даному прикладі, перекладач використав словниковий відповідник, де «make me a bird» перекладено як «зроби мене пташкою». Це відтворює бажання головного героя стати птахом. Також застосовано упущення «Dear» та повтору «far, far, far» для економії простору. Крім того, у субтитрах речення «Dear God» і «Make me a bird» було поєднано в одне для кращого зрозуміння та зручності.

He was a mean dog [48].

Собака був лютий [47].

В даному прикладі використано словниковий відповідник (підбір еквіваленту) для перекладу слова «mean» як «лютий». Це досить точний переклад, оскільки слово «mean» у даному контексті означає злий або агресивний.

You better be runnin', stupid [48].

Так, біжи, бовдуре [47]!

У цьому прикладі було використано перефразування, оскільки слово «stupid» було перекладено як «бовдуре», що є аналогічним за сенсом словом, але менш грубим і більш прийнятним для аудиторії. Також було застосовано додавання граматикалізованих елементів у вигляді «Так», для передачі належного тону та емоцій говорячого.

Run, you stupid son-of-a-bitch! Run [48]!

Біжи, дурнуватий сучий сину! біжи [47]!

У цьому прикладі було застосовано контекстуальну заміну для перекладу вульгарного виразу «son-of-a-bitch» як «сучий сину», що є менш образливим і більш прийнятним для аудиторії. Також було використано перефразування, оскільки слово «stupid» було перекладено як «дурнуватий», що відтворює сенс оригіналу.

He must be the stupidest son-of-a-bitch alive. But he sure is fast[48]!

Може він і найтупіший сучий син у світі, але зате найшвидший [47]!

Перекладач використав лексичний відповідник для відтворення «stupidest son-of-a-bitch» як «найтупіший сучий син». Також, «But he sure is fast» було перекладено без особливих змін, що відзначається точністю перекладу. Крім того, використано об’єднання речень.

Coons are tryin' to get into school [48].

Скунси намагаються пролізти до школи [47].

У цьому випадку перекладач застосовує калькування, проте значення виразу може бути незрозумілим українському глядачеві.

that angry little man [48].

Той злий дядечко [47].

У цьому випадку, перекладач використав контекстуальну заміну, переклавши «angry little man» як «злий дядечко» для передачі суті оригіналу.

And I want to reach people on a personal level [48].

Я хочу, щоб люди розуміли мене як людину [47].

У цьому прикладі, оригінальне речення було перефразоване для кращого зрозуміння українською аудиторією. Також використано опущення граматикалізованого елемента «And», що не впливає на сенс фрази і економить простір.

Oh, I'm dizzy [48].

Щось мені паморочиться [47].

У цьому випадку, перекладач використав перефразування, переклавши «dizzy» як «паморочиться» для передачі суті оригіналу. Проте використано опущення граматикалізованого елемента «Oh», що не впливає на сенс фрази і економить простір і додано лексему «Щось»

I gotta pee[48].

Я хочу відлити [47].

У цьому прикладі був використаний словниковий відповідник для перекладу англійського «pee» як «відлити», що є грубшим та більш народним виразом у порівнянні з оригіналом. Це відображає гумористичний тон оригіналу.

EXCELLENT CAREERS FOR EXCELLENT YOUNG MAN [48].
ЧУДОВА КАР'ЄРА ДЛЯ ЧУДОВИХ ЮНАКІВ [47].

У цьому прикладі використоване калькування для точного перекладу слів та фраз з англійської мови на українську.

Nobody gives a hunk of shit who you are, fuzzball [48]!

Всім начхати, хто ти такий [47]!

В даному реченні використана контекстуальна заміна, щоб зробити фразу менш грубою та більш прийнятною для аудиторії.

You're not even a lowlife scum sucking maggot [48]!

Тут ти навіть не мерзенна личинка [47]!

Перекладач використав словниковий відповідник, перетворюючи «lowlife scum sucking maggot» на «мерзенна личинка». Це відображає деградацію мовного вислову та відзеркалює аналогічну зневагу. Також у

перекладі було додано «тут», щоб підкреслити об'єкт порівняння. Ця трансформація полегшує зрозуміння субтитрів українським глядачам.

Get your faggoty ass on the bus [48].

Тягни свій ніжний задок у автобус [47].

Перекладач використовує калькування.

Now, for some reason, I fit in the Army like one of them round pegs [48].

Незрозуміло чому, але я одразу прижився в армії [47].

У цьому прикладі, перекладач використав словниковий відповідник для перекладу фрази «fit in» як «прижитися», що є адекватним перекладом і передає сутність оригіналу. Також використовується перефразування фрази «Now, for some reason».

Get a load of the tits on her [48]!

Ти глянь, які в неї цицьки [47]!

У цьому випадку, перекладач використав словниковий відповідник, переклавши «tits» на «цицьки», що є вульгарним та образливим виразом для жіночих грудей, але передає сенс оригіналу.

Turns out, Jenny had gotten into some trouble over... some photos of her in her college sweater [48].

Виявляється, у Дженні були якісь неприємності через фотографії, де вона в університетській формі [47].

У цьому прикладі, перекладач використав перефразування для передачі ідеї оригіналу, замінивши «college sweater» на «університетська форма», що відтворює той самий сенс але дещо змінює форму. Також оригінальне речення поєднане в одне речення в українському перекладі, зберігаючи структуру оригіналу.

Stupid jerk [48]!

Ти, тупий козел [47]!

У цьому реченні використано словниковий відповідник та додано граматикалізований елемент «Ти».

You think I can fly off this bridge [48]?

Як гадаєш, я могла б полетіти з цього моста [47]?

Оригінал: «fly off this bridge» перекладено як «полетіти з цього моста». Перекладач використав словниковий відповідник, щоб передати основний зміст оригіналу.

Just if you're ever in trouble, don't try to be brave [48].

Якщо ти коли-небудь потрапиш у біду, не геройствуй [47].

«Try to be brave» перекладено як «не геройствуй». Перекладач використав словниковий відповідник для передачі ідеї українською мовою.

And just like that she was gone [48].

І ось так вона поїхала [47].

Оригінал: «just like that» перекладено як «і ось так». Перекладач використав словниковий відповідник, щоб передати ідею зміни подій безпосередньо.

You must be my F.N.G.'s[48].

А ви, мабуть, мої салаги [47].

Оригінал: «F.N.G». перекладено як «салаги». Тут використано словниковий відповідник, щоб передати сенс оригіналу.

There is one item of G.I. gear that can be the difference between a live grunt and a dead grunt [48].

Є одна річ з обмундирування солдата, яка може врятувати ваше життя або коштувати вам його [47].

Використано словниковий відповідник для перекладу «G.I. gear» як «обмундирування солдата». Крім того, в англійському тексті «live grunt» та «dead grunt» вжито в алегоричному сенсі. У перекладі було використано перефразування для передачі цієї алегорії, як «врятувати ваше життя або коштувати вам його».

Socks, cushion, sole, O.D. green [48].

Шкарпетки. М'яка підошва, оливково зелені [47].

Використано контекстуальну заміну (конкретизація) для пояснення «*O.D. green*» як «оливково зеленого».

I want you boys to remember to change your socks wherever we stop [48].

Пам'ятайте, завжди міняйте шкарпетки на привалі [47].

Використано підбір еквіваленту для перекладу «change your socks» як «міняйте шкарпетки». Також використано сегментацію речення для розділення оригінального речення на дві частини в українських субтитрах та вилучення «I want you boys».

I got to see a lot of countryside [48].

Мені випало добре роздивитись ті місця [47].

Використано перефразування для перекладу «got to see» як «випало добре роздивитись».

Little bitty stingin' Rain and big ol' fat rain. Rain that flew in sideways. And sometimes rain even seemed to come straight up from underneath [48].

Дрібний колючий дощик, сильний великий дощ, дощ збоку, іноді навіть здавалося, що дощ йде знизу догори [47].

У цьому прикладі використовано різні лексичні трансформації, такі як перефразування та переформулювання, для відтворення змісту та структури оригінальної фрази. Так, «Little bitty stingin' Rain» перекладено як «дрібний колючий дощик», «big ol' fat rain» як «сильний великий дощ», «Rain that flew in sideways» як «дощ збоку», «seemed to come straight up from underneath» як «здавалося, що дощ йде знизу догори».

somebody turned off the rain and the sun come out[48].

Хтось наче вимкнув дощ і знову виглянуло сонце [47].

В цьому прикладі використано перефразування для передачі ідеї оригіналу українською мовою. Також додається граматикалізований елемент «наче».

Medic, we got a man down[48]!

Медик, у нас поранений [47]!

У цьому прикладі використано вибір еквіваленту для точного відтворення медичного виразу.

Bubba was my best good friend. And even I know that ain't something you can find just around the corner[48].

Бабба був моїм хорошим другом. І навіть я знаю, що таке на дорозі не валяється [47].

У цьому прикладі використано перефразування, переформулювання та вибір еквіваленту для передачі ідеї оригіналу та культурного контексту українському читачеві.

Gump, how can you watch that stupid shit[48]?

Гамп, як ти можеш дивитися це лайно [47]?

Слово «shit» було перекладено як «лаїно» – це типовий приклад калькування, де слово зберігає свою грубу конотацію українською мовою.

The hospital's people said it made me look like a duck in water, whatever that means[48].

Люди в госпіталі казали, що я як риба у воді, що б це не значило [47].

Вираз «look like a duck in water» було замінено на «як риба у воді, що б це не значило». Перекладач використав контекст, щоб передати ідею незвичайного або неприродного вигляду.

A legless freak[48].

Безногий виродок [47].

Вираз «legless freak» було перекладено буквально як «безногий виродок». Це є калькуванням, де перекладач зберігає структуру та конотацію оригіналу.

P.F.C. Gump[48]?

Рядовий Гамп [47]?

Тут відбувся описовий переклад «P.F.C». як «рядовий». Це спрощує оригінал та робить його більш зрозумілим для української аудиторії.

Far out[48]!

Чудово [47].

Вираз «far out» було перекладено як «чудово». Це є підбором аналогу, що передає позитивну реакцію оригіналу в українській мові.

They gave you an imbecile, a moron who goes on television and makes a fool out himself in front of the whole damn country, the Congressional Medal of Honor[48].

Тебе, ідіота, недоумка, який вилазить на телебачення і виставляє себе на посміховисько, перед усією країною нагородили Медаллю Пошани Конгресу [47].

Вираз «an imbecile, a moron» було перекладено як «ідіота, недоумка», що є контекстуальною заміною, що передає принижуючий характер оригіналу. Фразу «goes on television and makes a fool out of himself in front of the whole damn country» було описово перекладено як «вилазить на телебачення і виставляє себе на посміховисько, перед усією країною». Цей переклад відтворює деталі оригіналу.

I'm living off the government tit [48].

Живу, посмоктуючи цицьку уряду [47].

Вираз «living off the government tit» було описово перекладено як «живу, посмоктуючи цицьку уряду». Це описовий переклад, що передає висміювальний характер оригіналу.

Вираз «tit» було кальковано як «цицька», що є вульгарним відповідником оригіналу.

Sucking it dry [48].

Вибиваю з них все, що можу [47].

Вираз «sucking it dry» було перекладено як «вибиваю з них все, що можу», що є калькуванням і зберігає схожість за сенсом.

What a crock of shit [48].

Що за лайно [47].

Вираз «crock of shit» було перефразовано як «що за лайно», що є контекстуальною заміною та передає певну негативну оцінку.

A promise is a promise, Lieutenant Dan [48].

Обіцянки треба виконувати, лейтенанте Ден [47].

Вираз «A promise is a promise» було описово перекладено як «Обіцянки треба виконувати», що передає сутність обіцянки. Ранг «Lieutenant Dan» було транскодовано як «лейтенанте Ден», що є відповідним за мілітарним званням.

За результатами аналізу лексичних трансформацій видно, що найбільше застосовувались словниковий відповідник (підбір еквіваленту, аналогу) та перефразування. Ці техніки дозволяють зберегти ідею оригіналу, але виразити її більш зрозуміло для українського глядача. Також були використані калькування, контекстуальна заміна та транскодування для передачі конкретних лексичних особливостей та ідіом англійської мови (див. Рис. 3.2).

Рисунок 3.2 Лексичні трансформації в українських субтитрах до фільму «Forrest Gump»

У цих прикладах граматичні трансформації в основному обмежуються адаптацією граматичних структур та форм для української мови. Наприклад, зміна форми дієслова, додавання артиклів, та інші невеликі граматичні корекції були виконані для того, щоб забезпечити правильність та зрозумілість в українській мові, але вони були менш відчутними за лексичні трансформації (див. Рис. 3.3).

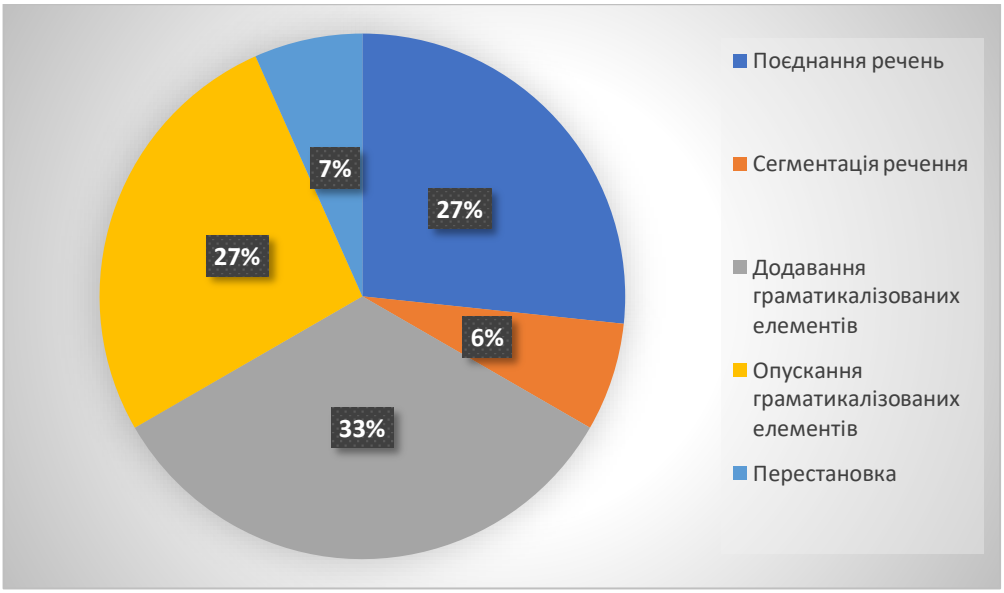

Рисунок 3.3 Граматичні трансформації в українських субтитрах до фільму «Forrest Gump»

Отже, для адаптації тексту перекладу до формату субтитрів для точного відтворення сенсу та емоційної зарядженості оригінальних діалогів на українську мову було вдало використано лексичні та граматичні трансформації. Вони дали змогу створити оптимальний глядацький досвід, оскільки були такої довжини, яка не займала дуже багато часу на прочитання. Застосування спрощень та скорочень дозволило розбили довгі фрази оригіналу на коротші для гармонійного зображення на екрані.

2.3. Порівняльний аналіз адекватності та еквівалентності перекладу від різних студій дубляжу (український дубляж, «Інтер», «ICTV»)

У цьому підрозділі проводиться зіставлення та оцінка різних перекладів та адаптацій, зроблених різними студіями в Україні, а саме українським дубляжем, студією «Інтер» та «ICTV». Важливо визначити, наскільки кожен з цих варіантів зберігає оригінальну сутність та передає її українському глядачеві.

Проведення такого порівняльного аналізу має на меті виявити різницю у підходах та якості перекладу, а також відзначити, як кожен варіант впливає на сприйняття аудиторією фільму.

My momma always said «Life was like a box of chocolates [50].

Моя мама каже: «Життя немов коробка шоколаду» [46]

Моя мама завжди казала: «Життя як коробка шоколадних цукерок» [45]

Моя мама завжди казала: «Життя схоже на коробку з цукерками» [44]

Переклад в першому варіанті зберігає основну ідею оригіналу, але деякою мірою утрачає відтінок невизначеності, який міститься в оригіналі («was like a box of chocolates»). Відсутність слова «цукерки» може змінити сприйняття метафори. Другий варіант відтворює оригінальний текст досить точно. Він зберігає не тільки основну ідею, але і конкретно зазначає «цукерки», що покращує передачу метафори. Третій варіант також зберігає головну ідею оригіналу та зазначає «цукерки», але відзначається меншою точністю у виборі еквівалентів. Фраза «схоже на коробку з цукерками» може бути сприйнята трохи інакше, ніж «як коробка шоколаду».

У підсумку, «Інтер» та «ICTV» надали більш адекватний та еквівалентний переклад фрази, зберігаючи більше деталей та емоційну виразність оригіналу. Український дубляж, хоча передає основну ідею, втрачає деяку точність та нюанси метафори.

act like a bunch of ghosts or spooks or something [50]

Поводилися як зграя привидів чи страховиськ тощо [46]

Прикидалися купою привидів або опудал чи щось таке [45]

Прикидалися привидами або опудалами чи щось таке [44]

Український дубляж використовує фразу «Поводилися як зграя привидів чи страховиськ тощо», яка відображає важливу частину оригіналу та зберігає контекстуальний сенс. Студія «Інтер» використовує менш точний переклад «Прикидалися купою привидів або опудал чи щось таке», де загублено вираз «spooks», але загальний контекст залишається зрозумілим. Студія «ICTV» використовує ще більш узагальнений переклад «Прикидалися привидами або опудалами чи щось таке», де відсутня згадка про «spooks», але основна ідея залишається. Студія «ICTV» використовує ще більш

узагальнений переклад «Прикидалися привидами або опудалами чи щось таке», де відсутня згадка про «spooks», але основна ідея залишається.

Momma said that the Forrest part was to remind me that sometimes we all do things that, well, just don't make no sense [50].

Мама казала, що «Форест» – це нагадування мені про те, що ми всі часом робимо те, що не має сенсу [46].

Мама казала, що слово «Форест» – нагадуватиме мені, що іноді ми всі робимо речі, які не мають жодного сенсу [45].

Мама казала мені, що моє ім'я нагадуватиме мені, що іноді ми всі робимо речі, які не мають жодного сенсу [44].

Український дубляж передає суть фрази точно та зрозуміло: «Мама казала, що «Форест» – це нагадування мені про те, що ми всі часом робимо те, що не має сенсу». Студія «Інтер» зберігає сенс фрази, але формулює її трохи менш точно: «Мама казала, що слово «Форест» – нагадуватиме мені, що іноді ми всі робимо речі, які не мають жодного сенсу». Студія «ICTV» зводить фразу до більш загальної ідеї: «Мама казала мені, що моє ім'я нагадуватиме мені, що іноді ми всі робимо речі, які не мають жодного сенсу».

What are you all staring at [50]?

Чого вирячилися [46]?

Чого це ви всі витріщилися [45]?

Чого витріщилися [44]?

Український дубляж передає суть фрази досить точно: «Чого вирячилися», зберігаючи інтонацію оригіналу. Студія «Інтер» вибирає більш загальний варіант: «Чого це ви всі витріщилися», де додатково відображається виразність ситуації. Студія «ICTV» пропонує більш спрощений переклад: «Чого витріщилися», з видаленням деяких деталей.

since her grandpa's grandpa's grandpa had come across the ocean about a thousand years ago [50].

відтоді як її пра-пра прадід приїхав з-за океану десь із 1000 років тому [46].

Відколи дід діда мого діда переплив через океан десь із 1000 років тому [45].

Відколи дід діда мого діда перетнув океан десь із 1000 років тому [44].

Український дубляж досить точно передає суть фрази, зберігаючи історичний контекст: «відтоді як її пра-пра прадід приїхав з-за океану десь із 1000 років тому».

Студія «Інтер» також передає історичний контекст та суть речення: «Відколи дід діда мого діда переплив через океан десь із 1000 років тому».

Студія «ICTV» використовує менш точний переклад: «Відколи дід діда мого діда перетнув океан десь із 1000 років тому», де замість «приїхав» використано «перетнув», що може змінити контекст.

smart lady [50]

Розумна жінка [46]

Розумною пані [45]

Розумною леді [44]

Всі три переклади, в цьому випадку чітко та зрозуміло, передаючи суть фрази. ICTV використовує стратегію форенізації, тоді як інші студії – одомашнення.

We're talking about five little points here. There must be something can be done [50].

Йдеться про якісь 5 балів. Я впевнена, можна щось зробити [46].

Тут же йдеться про 5 невеликих балів. Не може бути, щоб нічого не можна було зробити [45].

Йдеться про 5 нещасних балів. Ну, можна ж тут якось зарадити [44]?

Український дубляж передає суть фрази точно та зрозуміло: «Йдеться про якісь 5 балів. Я впевнена, можна щось зробити», зберігаючи акцент на кількості та можливості дій. Студія «Інтер» зберігає сенс фрази, але формулює її трохи менш точно: «Тут же йдеться про 5 невеликих балів. Не може бути, щоб нічого не можна було зробити», зберігаючи інтонацію та

акцент на кількості. Студія «ICTV» використовує менш точний переклад: «Йдеться про 5 нещасних балів. Ну, можна ж тут якось зарадити», де змінено акцент та формулювання фрази.

You don't say much, do you [50]?

А ти не балакучий, чи не так [46]?

Схоже, що ти мовчун, так [45]?

Схоже, що ти мовчун, так [44]?

Український дубляж надає точний переклад, який зберігає сутність фрази та контекстуальний сенс. Студія «Інтер» зберігає сутність фрази, але формулює її менш точно. Студія «ICTV» використовує подібний переклад до «Інтер».

But we didn't mind[50].

Та ми не зважали [46].

Але нам не було погано [45].

Та нам не було зле [44].

Український дубляж використовує близький до оригіналу переклад: «Та ми не зважали». Цей варіант передає ідею того, що персонажі не відчували незручності. Студія «Інтер» вибирає менш точний переклад: «Але нам не було погано». У цьому варіанті більше акцентується на відсутності негативних емоцій. Студія «ICTV» також використовує менш точний переклад: «Та нам не було зле». Цей варіант також передає ідею відсутності негативних емоцій, але більш загально.

Yeah, that sounds good [50].

Так, радий чути [46].

Це класно [45].

Це класно [44].

Український дубляж використовує близький до оригіналу переклад: «Так, радий чути». Цей варіант передає позитивний тон висловлювання. Студія «Інтер» використовує більш узагальнений переклад: «Це класно». Тут акцент зроблено на позитивних емоціях, але менш деталізовано. Студія

«ICTV» використовує аналогічний переклад: «Це класно». Цей варіант також передає позитивну реакцію.

swinging my hips [50].

Крутити стегнами [46]

Хитати стегнами [45].

Хилитати стегнами [44].

Український дубляж використовує точний переклад, який передає суть оригіналу: «Крутити стегнами». Цей переклад відображає активність і рух, який виражається у «swinging». Студія «Інтер» також використовує точний переклад «Хитати стегнами». У цьому варіанті загублена деяка специфіка «swinging», але ідея залишається зрозумілою. Студія «ICTV» використовує більш доместифікований переклад «Хилитати стегнами», де вже втрачається зв'язок з «swinging».

You can't sit here [50].

Тут не сідай [46].

Тобі не можна сюди сідати [45].

Ти тут не сядеш [44].

Український дубляж використовує дещо загальний переклад: «Тут не сідай». Цей переклад передає основну ідею того, що персонажу не можна сидіти на цьому місці. Студія «Інтер» використовує більш точний переклад: «Тобі не можна сюди сідати». В цьому варіанті відзначено той факт, що кому-то конкретно заборонено сидіти тут. Студія «ICTV» також використовує близький до оригіналу переклад: «Ти тут не сядеш». Цей варіант також передає ідею заборони сидіння на цьому місці.

the sweetiest voice in the wide world [50].

Найсолодший голос на всьому світі [46].

Найсолодший у цьому великому світі голос [45; 44].

Український дубляж використовує точний переклад, який передає суть оригіналу: «Найсолодший голос на всьому світі». Студії «Інтер» та «ICTV» використовує менш точний переклад: «Найсолодший у цьому великому світі

голос». В цьому варіанті додатково наголошується на широкому світі, але загальний сенс зберігається.

She was like an angel[50].

Вона була як янгол [46].

Вона була схожа на янгола [45; 44].

Український дубляж використовує точний переклад, який передає сенс оригіналу: «Вона була як янгол». Переклад від інших студій також передає суть оригіналу але є більш загальним

Hey... dummy[50]!

Ей… дурень [46]!

Дурнику [45; 44]!

Український дубляж використовує точний переклад, тоді як «Інтер» та «ICTV» пом'якшують фразу, хоча вона і залишається грубою, та не перекладають вигук, що, проте, чутно у перекладеному фільмі мовою оригіналу.

Are you retarded, or just plain stupid[50]?

Ти тупий чи просто вдаєш тупого [46]?

Ти дебіл чи просто дурний [45; 44]?

Український дубляж використовує точний переклад: «Ти тупий чи просто вдаєш тупого?» Студія «Інтер» та «ICTV» використовують менш точний переклад: «Ти дебіл чи просто дурний?» У цьому варіанті зберігається загальна ідея образливого питання.

But I can run like the wind blows[50].

Але я нісся немов вітер [46].

Але я побіг так швидко, як тільки вітер літає [45].

Але я побіг так швидко, як тільки вітер дме [44].

Усі студії перекладу передають суть фрази точно та зрозуміло, де зберігається загальна ідея та точність порівняння з вітром або його характеристиками.

Her Momma had gone up to heaven [50].

Її мами не стало [46].

Її мама переселилася на небеса [45; 44].

Український дубляж передає суть фрази досить точно: «Її мами не стало». Це короткий та зрозумілий переклад, який виражає втрату матері. Студія «Інтер» вибирає калькований, але теж зрозумілий переклад: «Її мама переселилася на небеса». В цьому варіанті більше висловлюється релігійна асоціація.

Dear God, make me a bird so I can fly far, far, far away from here[50].

Милий Боже, зроби мене пташкою, щоб я змогла полетіти дуже далеко звідси [46].

Милий Боже, зроби мене пташкою, аби я могла полетіти далеко-далеко звідси [45].

Боженько, зроби мене пташкою, аби я могла полетіти далеко-далеко звідси [44].

Всі переклади адекватно відображають оригінал.

He was a mean dog[50].

Пес був злий [46].

То був дуже злий собака [45].

То був злющий пес [44].

Український дубляж передає суть фрази точно та зрозуміло: «Пес був злий». Студія «Інтер» використовує розширений переклад, щоб підкреслити характер собаки: «То був дуже злий собака». Студія «ICTV» використовує більш насичений вислів: «То був злющий пес».

You better be runnin', stupid[50].

Краще тікай, ідіот [46]!

Тобі й правда краще бігти далі [45].

Тобі й правда краще тікати, дурнику [44].

Український дубляж зберігає суть та емоційний заряд оригіналу, надаючи точний та виразний переклад. Студія «ICTV» також передає суть, але використовує менш точний вираз «дурнику». Студія «Інтер» вибирає

більш загальний підхід, відсутня інтенсивність та негативне забарвлення, присутні у попередніх варіантах.

Run, you stupid son-of-a-bitch! Run[50]!

Біжи, тупий сучий сину! біжи [46]!

Біжи, сучий сину! біжи [45]!

Біжи, сучий сину! біжи [44]!

У цьому випадку всі три варіанти перекладу передають суть оригіналу і виразність, проте використовують дещо різні вирази для «son-of-a-bitch».

He must be the stupidest son-of-a-bitch alive. But he sure is fast[50]!

Нехай він і найтупіший у світі сучий син, але він дуже швидкий [46]!

Він просто найдурніший сучий син у світі. Але ж він і прудкий [45]!

Цей малий – найдурніший сучий син, що я зустрічав. Але ж він і швидкий [44]!

Український дубляж та студія «Інтер» зберігають сенс і емоційний заряд фрази, використовуючи вираз «сучий син». Студія «ICTV» використовує менш сильний вираз «малий» і менш інтенсивний тон, зберігаючи суть.

Coons are tryin' to get into school[50].

Чорні хочуть влізти в школу [46].

Скунси намагаються увійти до університету [45].

Скунси хочуть потрапити в університет [44].

Український дубляж та студія «ICTV» передають суть фрази, але з різними термінами для «Coons». Студія «Інтер» вибирає менш точний переклад, який може сприйматися іншим чином.

that angry little man [50].

Сердитий чоловічок [46].

Той маленький злий чоловічок [45].

Той маленький злий чоловічок [44].

У цьому випадку всі три варіанти перекладу зберігають суть та структуру оригіналу, використовуючи різні вирази для «angry» та «little».

And I want to reach people on a personal level[50].

Я хочу збагатити людей на особистому рівні.

Я хочу дотягтися до людей.

Я хочу співом торкати серця людей

Студія «ICTV» зберігає суть та емоційний заряд оригіналу, використовуючи точний переклад. Студія «Інтер» вибирає більш загальний варіант, а український дубляж використовує дослівний та менш інтенсивний переклад.

Oh, I'm dizzy[50].

Голова обертом [46].

Боже [44].

Український дубляж передає суть фрази, використовуючи відомий вираз «голова обертом». Студія «ICTV» вибирає менш точний та менш інтенсивний переклад, а студія «Інтер» вирішила не робити переклад цієї фрази.

I gotta pee[50].

Мені треба відлити [46].

Мені треба попісяти [45; 44].

У цьому випадку всі варіанти перекладу передають суть оригіналу і використовують різні вирази для «pee».

EXCELLENT CAREERS FOR EXCELLENT YOUNG MAN [50].

ПРЕКРАСНА КАР'ЄРА ДЛЯ ПРЕКРАСНОЇ ЛЮДИНИ [46].

ЧУДОВА КАР'ЄРА ДЛЯ ЧУДОВИХ ХЛОПЦІВ [45; 44].

У цьому випадку «Інтер» та «ICTV», на нашу думку, більш точно передають оригінальне висловлювання. Український дубляж узагальнює фразу, роблячи її менш вдалою.

Nobody gives a hunk of shit who you are, fuzzball[50]!

Тут усім байдуже, що ти за один, пухнастик [46]!

А всім до лампочки як тебе звуть, жмут шерсті [45]!

Та всім до лампочки як тебе звуть, жмут шерсті [44]!

Студія «ICTV» та студія «Інтер» передають суть та інтонацію фрази, використовуючи різні вирази для «fuzzball». Український дубляж використовує менш інтенсивний вираз, зберігаючи суть, але втрачаючи загальний тон фрази.

You're not even a lowlife scum sucking maggot[50]!

Тут ти навіть не гнойовий хробак [46]!

Ти тут навіть не первісна личинка [45; 44]!

У цьому випадку всі три варіанти перекладу передають суть фрази, використовуючи різні вирази для «lowlife scum sucking maggot». Студія «ICTV» та студія «Інтер» використовують менш вульгарний вираз, зберігаючи суть фрази.

Get your faggoty ass on the bus[50].

Пхай свою драну дупу в автобус [46].

Дану фразу відтворює лише український дубляж за допомогою прямого перекладу, що допомагає точно зберегти експресивність оригінального висловлювання.

Now, for some reason, I fit in the Army like one of them round pegs [50].

З якоїсь причини я дуже добре пасував до військового життя [46].

Я чомусь підходив для армії як добре припасований цвях [45; 44].

Студія «ICTV» та студія «Інтер» вдалися до точного та зрозумілого перекладу, використовуючи аналогічний вираз «пасував» та «припасований цвях», які відображають суть оригіналу. Український дубляж використовує менш точний вираз, де «цвях» може передавати інше уявлення, аніж «round peg» у оригіналі. Тому цей варіант може бути менш інформативним та менш сприйнятливим для сприйняття загальною аудиторією.

Get a load of the tits on her [50]!

Ти поглянь, які в неї цицьки [46]!

Подивись на ці груди [45]!

Подивись, які великі цицьки [44]!

Український дубляж та студія «ICTV» використовують менш офіційний та більш жорсткий вираз, який точно передає сенс оригіналу. Студія «Інтер» вибирає більш стриманий вираз «груди», що може бути сприйнято як менш образливий.

У цих виразах різниця полягає в тоні та образливості, яку вони можуть викликати у глядача. Український дубляж та студія «ICTV» використовують більш грубий мовний стиль, тоді як студія «Інтер» обирає більш стриманий варіант, щоб уникнути образливого виразу.

Turns out, Jenny had gotten into some trouble over... some photos of her in her college sweater[50].

Виявилось, що у Дженні був клопіт через її фото у формі коледжу [46].

З'ясувалося, що Дженні втрапила в халепу. Бо сфотографувалася у фірмовому джемпері коледжу [45].

Виявилось, що Дженні втрапила в халепу. Була сфотографувалася у фірмовому джемпері коледжу [44].

Український дубляж надає досить точний переклад, залишаючи фразу майже без змін та передаючи суть оригіналу. Слова «у формі коледжу» виражають сутність ситуації.

Студія «Інтер» додає деяку специфіку до перекладу, залишаючи суть фрази, але змінюючи вираз «college sweater» на «фірмовий джемпер коледжу». Це може надати контексту додаткового значення і стилістично підходити до аудиторії.

Студія «ICTV» також вибирає близький до оригіналу переклад, використовуючи «фірмовий джемпер коледжу», але без змін у структурі фрази.

У цьому випадку обидва варіанти студій «Інтер» і «ICTV» передають суть фрази та надають трохи більше контексту, що може допомогти глядачам краще зрозуміти ситуацію та героїв.

Yes, and how many seas must the white dove said, before she sleeps in the sand [50].

Скільки зернин має врятувати біла голубка, поки засне у піску [44].

У цьому випадку український дубляж і студія «Інтер» вирішили не перекладати фразу і залишили її в оригіналі. Студія «ICTV» намагається передати суть фрази, але використовує інший образ «голубка» замість «голуб».

Stupid jerk[50]!

Тупий козел [46; Інтер; 44]!

У цьому випадку всі три варіанти перекладу передають суть та інтонацію оригіналу, використовуючи однаковий вираз «тупий козел».

You think I can fly off this bridge[50]?

Я зможу злетіти з моста [46]?

А чи я зможу злетіти з цього мосту [45]?

А з цього мосту я зможу полетіти [44]?

У цьому випадку всі три варіанти перекладу передають суть фрази та запитання про можливість злетіти з моста, використовуючи різні конструкції та формулювання. Український дубляж і студія «ICTV» використовують більш прямі запитання, тоді як студія «Інтер» додає більше деталей до контексту запитання.

Just if you're ever in trouble, don't try to be brave [50].

Якщо вскочиш у халепу, не будь хоробрим [46].

Якщо ти колись опинишся у біді, н намагайся бути сміливим [45].

Якщо потрапиш у біду, не треба геройствувати [44].

Український дубляж і студія «ICTV» передають суть оригіналу, зберігаючи ідею не ризикувати у складних ситуаціях. Студія «Інтер» вибирає менш точний переклад, який може навіть вплинути на розуміння контексту.

And just like that she was gone[50].

Ось так просто вона поїхала [46].

А потім вона просто зникла [45].

І, наче пташка, вона просто зникла [44].

У цьому випадку всі три варіанти передають суть оригіналу, але використовують різні вирази для опису зникнення особи. Студія «ICTV» додає додатковий образ «пташки», який може бути специфічним для кожного перекладача.

You must be my F.N.G.'s[50].

Ви, мабуть, новобранці [46].

Здається, ви моє підкріплення [45; 44].

Український дубляж передає зміст фрази, називаючи персонажів «новобранцями». Студія «Інтер» та «ICTV» вибирають більш загальний переклад, який не вказує конкретний термін «новобранці».

There is one item of G.I. gear that can be the difference between a live grunt and a dead grunt[50].

Є річ з однострою солдата, яка може означати різницю між життям і смертю [46].

Існує одна річ з усього вашого вбрання, що може перетворити вас з живих солдатів на мертвих [45].

Є одна річ з усього вашого гардеробу, що може перетворити вас із живих солдатів на мертвих [44].

Український дубляж та студія «Інтер» зберігають суть фрази та передають загрозливий характер, використовуючи вираз «перетворити вас з живих солдатів на мертвих». Студія «ICTV» використовує менш інтенсивний вираз. Крім того, вираз «однострій солдата» може бути не дуже зрозумілим пересічному глядачу.

Socks, cushion, sole, O.D. green [50].

Шкарпетки – пружний слід, зелений колір, ступні щоб були сухі [46].

Шкарпетки – зелений предмет № О. Д. [45].

Шкарпетки – зелений предмет №1 [44].

Український дубляж намагається передати докладну інформацію про характеристику шкарпеток та їх призначення. Студія «Інтер» зменшує деталізацію, наводячи загальний термін «зелений предмет № О. Д». Студія

«ICTV» також спрощує переклад, залишаючи тільки «зелений предмет №1». На нашу думку, переклад студії «Інтер» може бути незрозумілим звичайному глядачу.

I want you boys to remember to change your socks wherever we stop [50].

Не забувайте міняти шкарпетки під час кожної зупинки [46].

Упродовж перегонів міняйте шкарпетки на кожній зупинці [45].

Не забувайте міняти сокси на кожній зупинці [44].

Український дубляж та студія «ICTV» передають суть фрази, використовуючи вираз «міняти шкарпетки». Студія «Інтер» вибирає іншомовний вираз, що, на нашу думку, може бути недоречно.

I got to see a lot of countryside[50].

Я бачив багато сільської місцевості [46].

Мені довелося добре роздивитись сільську місцевість [45].

Мені випало добре роздивитись ці місця [44].

Усі три варіанти перекладу передають суть фрази та використовують різні вирази для опису «бачив багато сільської місцевості» або «довелося добре роздивитись». Український дубляж використовує більш прямий вираз, студія «Інтер» застосовує більш описовий підхід.

Little bitty stingin' Rain and big ol' fat rain. Rain that flew in sideways. And sometimes rain even seemed to come straight up from underneath [50].

І курячий дощ, і рясну зливу, дощ, що лив з боку, а іноді здавалось, що дощ іде вертикально знизу [46].

Він йшов або так дрібненько, або стіною, або з різних боків, а іноді, здавалось, що дощ йде просто знизу [45].

Дощило або дрібненько, або стіною, або з різних боків, а іноді, здавалось, що дощ йде просто знизу [44].

Український дубляж використовує терміни «курячий дощ» і «рясна злива», які надають незвичайний характер дощу, але зберігають загальну ідею. Студія «Інтер» та «ICTV» використовують менш точний вираз «дощ

йшов», і далі надають опис що може зменшити виразність та експресивність фрази. Студія «ICTV» також використовує більш загальнимй виразо «дощило».

somebody turned off the rain and the sun come out [50].

Хтось вимкнув дощ і вийшло сонце [46].

Хтось вимкнув дощ і увімкнув сонце [45].

Хтось вимкнув дощ і вийшло сонце [44].

В цьому випадку всі три варіанти перекладу передають суть фрази, використовуючи різні вирази для «turned off» і «sun come out». Найбільш виразним, на нашу думку, є переклад студії «Інтер».

Medic, we got a man down [50]!

Медик, у нас поранений [46]!

Нам потрібен медик, у нас поранений [45; 44]!

Всі переклади доволі точно передають сенс оригіналу і не змінюють його значення.

Bubba was my best good friend. And even I know that ain't something you can find just around the corner[50].

Бабба був моїм найкращим щирим другом. А навіть я знаю, що таких друзів просто так за рогом не знайдеш [46].

Бубба був моїм найкращим другом. І навіть я знаю, що таке на дорозі не валяється [45; 44].

У цьому випадку, український дубляж використовує більш інтенсивний вираз «щирий» для «good», вказуючи на те, що дружба була особливо щира. Студія «Інтер» та студія «ICTV» використовують більш загальний термін «найкращий», відсутня лексема «щирий», що присутня в оригіналі і підсилює опис дружби персонажів. Також, на нашу думку, друга частина фрази вдало відтворена в українському дубляжі, а прямий переклад недостатньо відтворює оригінальне речення і може сприйматися як менш інтенсивний в порівнянні з оригіналом.

Gump, how can you watch that stupid shit[50]?

Гамп, як ти можеш дивитися це тупе лайно [46]?

Як ти можеш дивитися такий ідіотизм [45]?

Як ти можеш дивитися цю маячню [44]?

Український дубляж використовує вираз «тупе лайно», який передає негативне ставлення до перегляду. Студія «Інтер» використовує менш сильний вираз «ідіотизм». Студія «ICTV» вибирає менш негативний вираз «маячню».

The hospital's people said it made me look like a duck in water, whatever that means[50].

Люди в шпиталі казали, що за пінг-понгом я як риба у воді, що б воно не означало [46].

Народ у лікарні казав, що для мене ця гра, як для качки вода, хоч я цього й не розумію [45].

Народ у госпіталі казав, що для мене ця гра, як для качки вода, що б це не означало [44].

Українському дубляжу вдається передати сенс фрази, використовуючи фразеологізм «як риба у воді» для опису порівняння. Студія «Інтер» та «ICTV», використовуючи стратегію форенізації, надає дещо прямий переклад «як для качки вода» що є зрозумілим, проте має відповідник в українській мові.

A legless freak [50].

Потвора без ніг [46].

Безнога потвора [44].

У цьому випадку всі варіанти перекладу використовують подібні вирази, передаючи суть оригіналу, а студія «Інтер» не перекладає дану фразу взагалі.

P.F.C. Gump [50]?

Рядовий Гамп [46, Інтер, 44]?

Усі студії дубляжу використовують аналогічний термін «рядовий Гамп» для перекладу звання «P.F.C»., що є точним відповідником.

Far out[50]!

Сідай [46]!

От і круто [45]!

Круто [44]!

Український дубляж вибрав менш точний переклад «сідай», тоді як студії «Інтер» та «ICTV» використовують більш вільний переклад, який передає загальний тон оригіналу.

They gave you an imbecile, a moron who goes on television and makes a fool out himself in front of the whole damn country, the Congressional Medal of Honor[50].

Нагородили тебе, імбецила, барана, що потрапив у телевізор і виставляє себе дурнем, перед усією клятою країною, Медаллю Пошани Конгресу [46].

Тебе, ідіота, придурка, який вилазить на телебачення і робить із себе повного відморозка, перед цілою країною нагородили почесною Медаллю Конгресу [45].

Тебе, ідіота, недоумка, імбецила, який вилазить на телебачення і має вигляд повного відморозка перед цілою країною нагородили Медаллю Пошани [44].

Український дубляж та студія «ICTV» використовують вирази, які передають сутність та інтенсивність оригіналу. Студія «Інтер» вибирає менш інтенсивний варіант та використовує менш стилістично забарвлені слова.

I'm living off the government tit[50].

Я живу смокчучи державну цицьку [46].

Живу на манну небесну від нашого уряду [45; 44].

Український дубляж передає сенс оригіналу, використовуючи експресивний вираз «смокчучи державну цицьку». Студії «Інтер» та «ICTV» вибирають менш інтенсивний вираз, але зберігають загальний смисловий контекст.

Sucking it dry [50].

Намагаюся все чисто під'їсти [45; 44].

Варіант перекладу студій «Інтер» та «ICTV» передає суть фрази, яка має вигляд метафори, але використовують менш інтенсивний вираз «чисто під'їсти» замість оригінального «Sucking it dry

What a crock of shit[50].

Що за маячня [46].

Яка дурниця [45; 44].

У цьому випадку всі варіанти перекладу зберігають суть оригіналу, але використовують різні вирази для відтворення емоції.

A promise is a promise, Lieutenant Dan[50].

Я ж пообіцяв, лейтенант Ден [46].

Якщо обіцяв, то маєш виконувати, лейтенанте Ден [45].

Обіцянки треба виконувати, лейтенанте Ден [44].

Усі три варіанти перекладу передають суть фрази та поняття обіцянки. Український дубляж використовує більш простий вираз «Я ж пообіцяв», в той час як студії «Інтер» та «ICTV» додають більше акценту на виконання обіцянки та виражають це більш формально.

Отже, порівняльний аналіз адекватності та еквівалентності перекладу з різних студій дубляжу (український дубляж, студія «Інтер» та студія «ICTV») вказує на різниці в підходах до перекладу. Український дубляж нерідко використовує спрощені вирази (через ліпсинк), що може сприяти втраті певних нюансів оригіналу, проте він є більш зрозумілим україномовній аудиторії. Студії «Інтер» та «ICTV» надають більше уваги точності та еквівалентності перекладу, зберігаючи важливі нюанси та інтонацію. Проте, цікаво, що їх переклад часто співпадає. Вибір студії дубляжу важливий для сприйняття фільму аудиторією, і варіанти перекладу можуть відрізнятися за формальністю та точністю. Це залежить від фінальної мети перекладачів: якомога точніше передати суть реплік або ж адаптувати їх під настрій і зробити максимально зрозумілими для глядачів.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження, присвяченого адаптації тексту як прийому мовного посередництва на прикладі роману В. Грума «Forrest Gump», однойменного фільму та їх перекладу українською мовою, були розглянуті різні аспекти адаптації та перекладу художніх текстів. Було розглянуто теоретичну основу адаптації та визначено стратегії та методи, що використовуються при перекладі художніх текстів. Виявлено, що адаптація є складним процесом, що вимагає від перекладача не лише правильно передати смисл іншомовного тексту, а й досягнути комунікативних цілей, зберігаючи при цьому художню цінність тексту.

Також було розглянуто особливості аудіовізуального перекладу через дублювання та методи роботи з оригінальним текстом. Технічні аспекти перекладу субтитрів були детально описані, зокрема вплив обмежень, які супроводжують процес субтитрування на аудіовізуальний переклад. Виявлено, що аудіовізуальний переклад є складним завданням, оскільки вимагає точності та еквівалентності, а також врахування контексту та особливостей мовлення персонажів.

У третьому розділі було проведено детальний аналіз перекладу книги «Forrest Gump» та однойменного фільму українською мовою. Щодо відтворення тропів та стилістичних фігур в перекладі «Forrest Gump», було виявлено, що найбільш поширеним способом було словниковий відповідник (підбір еквіваленту чи аналогу), що становив 47% усіх випадків. Цей підхід допомагав зберегти смислову навантаженість та стиль оригіналу в перекладі. Калькування, хоча менш поширене (17%), також використовувалося для збереження конкретних виразів та образів з оригіналу. Контекстуальна заміна та описовий переклад (14% кожен) допомагали адаптувати текст до українського контексту та аудиторії. Перефразування та транскодування застосовувалися менш часто (3% та 5% відповідно) і в основному в окремих випадках.

Під час субтитрування фільму «Forrest Gump», було використано граматичні трансформації, які включали такі елементи, як поєднання речень (27%), додавання граматикалізованих елементів (33%), опускання граматикалізованих елементів (27%), сегментація речення (6%) та перестановка (7%). Ці трансформації були спрямовані на відтворення граматичних особливостей української мови та забезпечення зрозумілості для глядачів.

У лексичних трансформаціях у субтитрах, словниковий відповідник (підбір еквіваленту чи аналогу) становив 41% випадків, що допомагало зберегти семантику та стиль оригіналу. Контекстуальна заміна та описовий переклад використовувалися в 14% випадків, забезпечуючи адекватність перекладу до контексту фільму. Перефразування (27%) використовувалися для адаптації тексту до кінематографічного формату, а калькування (11%) – у випадках, коли збереження оригінального вислову було необхідним. Транскодування відзначалося мінімально (1%) і в основному в окремих випадках.

Під час аналізу дубляжів від різних студій перекладу було виявлено, що український дубляж найчастіше спрощує вирази та фрази, що може призвести до менш точного відтворення суті оригіналу (через ліпсинк). Основна увага в цьому варіанті перекладу зазвичай зосереджена на збереженні основної ідеї, але інколи втрачаються деякі нюанси.

Натомість, студії «Інтер» та «ICTV» зазвичай надають більше уваги точності та еквівалентності перекладу, і їм вдається правильно передати сутність оригіналу, зберігаючи важливі нюанси, проте їх варіанти перекладу мають вирази, які більше відповідають формальним нормам мови і часто дослівно перекладають фрази.

Отже, вибір студії дубляжу істотно впливає на сприйняття та розуміння фільму аудиторією, і важливо враховувати цей фактор при виборі дубляжу для фільмів та передач. Різні варіанти перекладу можуть надавати різний

характер та інтерпретацію оригінального матеріалу, що може бути цікавим об'єктом подальших досліджень у сфері аудіовізуального перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананко Т. Прагматична адаптація у перекладі художніх творів. *Наукові записки. Серія «Філологічна».* Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2012. Вип. 25. С. 3-4.

2. Андрієнко Т. Стратегії і тактики перекладу: когнітивно-дискурсивний аспект (на матеріалі художнього перекладу з англійської мови на українську та російську) : монографія. Київ: Видавничій дім Дмитра Бураго, 2016. 336 с.

3. Демецька В. Теорія адаптації в перекладі : автореф. дис. … док. філолог. наук: 10.02.16. Київ, 2008.

4. Демецька В. В. Переклад текстів культури: адаптація чи антиадаптація?. *Навчати вчитися перекладу* : монографія. Суми, 2015. С. 23–27.

5. Демецька В. Адаптація як поняття перекладознавства й культурології. *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія.* 2007. № 1. Т2. С. 96-102.

6. Єгорова О., Маріна О. Стратегії перекладу в сучасній лінгвістиці. Харківський педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. URL: http://www.rusnauka.com/20_AND_2014/Philologia/6_173529.doc.htm (дата звернення: 05.02.2023)

7. Єлісєєва С. Особливості субтитрування як напряму перекладацької діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* 2018. Вип. 32(2). С. 158–160.

8. Єнчева Г., Яременко М. Стратегії лінгвокультурної адаптації художнього тексту. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика* : зб. наук. пр. Київ, 2014. С. 139–142.

9. Журавель Т. Прагматична адаптація у перекладі кіно тексту. *Мова та література у політкультурному просторі: матеріали міжнародної наук.*-

практ. конф., 8-9 лютого 2019 р. Львів : ГО "Наукова філологічна організація "ЛОГОС", 2019. С. 31-34.

10. Журавель, Т. Дублювання і субтитрування як види кіно перекладу. *Таврійські філологічні наукові читання: матеріали міжнародної наук.-практ. конф., 25-26 січня 2019 р.* Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2019. С. 86–90.

11. Засєкін С. Огляд статті. *East European Journal of Psycholinguistics*. 4. 2017. № 1. С. 234–237.

12. Каламбет Я., Одновол В. Дублювання vs субтитрування в англомовному кінодискурсі (на матеріалі фільму «Загублена»). *Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2021 . Том 32 (71), № 5. Частина 1. С. 245–250

13. Кальниченко О., Подміногін В. Переклад vs адаптація *Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер.: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов.* Харків, 2004. № 636: До 200-річчя Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. С. 201-206.

14. Камінська О., Костенко Г. Прагматична адаптація перекладу як спосіб досягнення комунікативної мети (на матеріалі англомовних перекладів творів Т.Г. Шевченка). *Тиждень науки – 2014* : зб. тез доповідей щорічної науково-практичної конференції серед викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів і студентів ЗНТУ. 14–18 квітня 2014 р. Том 4. Запоріжжя : ЗНТУ, 2014. С. 42.

15. Карабан В. Переклад англійської літератури. Вінниця : Нова кн., 2005. 476 с.

16. Коломієць Л. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії) : монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2004. 522 с.

17. Конкульовський В. До проблеми перекладацьких трансформацій у кінотекстах комедійного жанру. *Наукові записки Національного*

університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна. 2012. Вип. 25. С. 62–64.

18. Кузнєцова І. Прагматична адаптація тексту перекладу: додавання та вилучення пояснення. *Тиждень науки – 2014* : зб. тез доповідей щорічної науково-практичної конференції серед викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів і студентів ЗНТУ. 14–18 квітня 2014 р. Том 4. Запоріжжя : ЗНТУ, 2014. С. 25.

19. Лукьянова Т. Основи англо-українського кіноперекладу : навчальний посібник для студентів 4 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» денної форми навчання факультету іноземних мов. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 104 с.

20. Ніколаєва Т. Перекладацькі стратегії в англо-українському просторі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* Київ, 2018. № 1. С. 110–115

21. Ольховська Н. Специфіки тексту та стратегії перекладу. URL: https://nimfilmdpu.mozello.com/vseukranska-nternet-konferencja/perekladoznavstvo/params/post/1338438/ (дата звернення 05.02.2023)

22. Орєхова О. Теоретичні засади кіноперекладу: історичний аспект. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки.* 2013. Кн. 3. С. 164–170.

23. Павлик О. Прагматичні аспекти в перекладі. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія Мовознавство. Літературознавство.* Вип 31, том 2, 2020. С. 191–196

24. Підмогильна Н. Субтитрування кінофільмів як лінгвістична проблема. *Проблеми загального і слов'янського мовознавства.* 2019. № 3. С. 107–117.

25. Попова О. Тактико-операційний конструкт у відтворенні змісту академічного дискурсу (на матеріалі англійської, китайської та української мов) *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного*

університету імені К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки : зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 2019. № 28. – С. 149-164.

26. Пушина В., Сітко А. Особливості аудіовізуального перекладу. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць* / за заг. ред. А.Г. Гудманяна. Київ: Аграр Медіа Груп, 2020. С. 119–124

27. Радецька С., Каліщак Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки.* 2016. Кн. 2. С. 81-84

28. Радчук В. Протей чи Янус? (Про різновиди перекладу). *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Григорій Кочур і український переклад» (м. Ірпінь, 27-29 жовт. 2003 р.).* Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. С. 255–267.

29. Сопилюк Н. Системні розбіжності між мовами як чинник застосування лінгвокультурної адаптації у міжкультурній комунікації. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*, 2013, (14 (1)), С. 126–131.

30. Химич А., Скиба К. Субтитрування як спосіб перекладацької діяльності. *The 4 th International scientific and practical conference. Modern research in world science (July 10-12, 2022) SPC. Sci-conf. com. ua, Lviv, Ukraine. 2022.* p. 839–844.

31. Чернова А., Аванесян А. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу. URL: http://confcontact.com/2013_04_17/30_Chernova.htm (дата звернення: 08.11.2022).

32. Швець Л. Переклад фразеологізмів у англомовному кіно тексті. *Мовні і концептуальні картини світу.* 2013. Вип. 46(4). С. 293–300.

33. Bastin G. Adaptation. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. London and New York: Routledge, 1998. P. 10–14.

34. Cohen A. On Taking Tests: What the Students Report. *Language Testing.* 1984. № 11 (1). P. 70–81.

35. Cronin M. Translation goes to the Movies. Abingdon: Routledge, 2009. 164 p.

36. Gambier Y. Stratégies et tactiques en traduction et interpretation. Efforts and Models in Interpreting and Translation Research: A tribute to Daniel Gile. Amsterdam & Philadelphia : John Benjamins Publishing Co., 2009. P. 63–82.

37. Krings H. Translation Problems and Translation Strategies of Advanced German Learners of French. *Interlingual and Intercultural Communication.* Tubingen : Gunter Narr, 1986. P. 263–275.

38. Lörscher W. Translation Performance, Translation Process and Translation Strategies. Tubingen : Gunter Narr, 1991. 156 p.

39. Mailhac J.-P. Formulating Strategies for the Translator. *Translation Journal.* 2007. Vol. 11, № 2. URL: https://translationjournal.net/journal/40strategies.htm (date of access: 05.02.2023)

40. Newmark P. A Textbook of Translation. *Pearson Education Limited Eighth impression*, 2003. 294 p.

41. Sanders J. Adaptation and Appropriation. New York : Routledge. 2006. 200 p.

42. Venuti L. Strategies of translation. Routledge encyclopedia of translation studies. London: Routledge, 1998. P. 240–244

Список джерел ілюстративного матеріалу

43. Грум В. Форрест Гамп / пер. з англ. Н. Вишневська. Київ : КМ-БУКС, 2016. 256 с.

44. Форрест Гамп (1994) (ICTV). *rezka.ag*. URL: https://hdrezka.ag/films/drama/763-forrest-gamp-1994.html.

45. Форрест Гамп (1994) (Інтер). *rezka.ag*. URL: https://hdrezka.ag/films/drama/763-forrest-gamp-1994.html.

46. Форрест Гамп (1994) (український дубляж). *rezka.ag*. URL: https://hdrezka.ag/films/drama/763-forrest-gamp-1994.html.

47. Форрест Гамп (1994) (українські субтитри). *rezka.ag*. URL: https://hdrezka.ag/films/drama/763-forrest-gamp-1994.html.

48. Forrest *Gump* (n.d.). *Scripts.com.* URL: https://www.scripts.com/script/forrest_gump_142.

49. Groom W. Forrest Gump. 96 p. URL: https://royallib.com/book/Groom_Winston/Forrest_Gump.html.

50. Paramount Plus. Forrest Gump, 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ya_zgmvhKuM.